Štev. 332 V Trstu, v petek 5. decembra 1919 Letnik XLVI

Izhaja vsak dan, izdi ob nedeljah in praznikih, zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Godina. — Lastnik konsorcij lista Edinosti. — Tisk tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L 3·—, pol leta L 18·— in celo leto L 36·—. — Telefon uredništva in uprave štev. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 10 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 20 stot.; osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po 40 stot., oglasi denarnih zavodov mm po 80 stot. Mali oglasi po 10 stot. beseda, najmanj pa L 1·—. Oglase sprejema inseratni oddelek Edinosti. Naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti. Uprava in inseratni oddelek se nahajata v Trstu, ul. sv. Frančiška As. 20.

Mirovna konferenca.

Sklepi vrhovnega sveta.

PARIZ, 4. (S.) Vrhovni medzavezniški svet se je bavil z vprašanjem, ali naj se izročijo državam z omejenimi interesi lahke pomorske enote za obalno obrambo. Vrhovni svet se je izjavil v glavnem za odobritev tega predloga.

PARIZ, 4. (S.) Danes se je sestal svet petorice. Seje se je udeležil tudi maršal Foch. Razpravljalo se je o uveljavljenju mirovne pogodbe z Nemčijo.

Nota zaveznikov in pridruženev Nemčiji glede števila varnostnih straž.

BASEL, 3. (S.) Iz Berolina poročajo: 1. decembra je izročil predsednik mirovne konference nemškemu zastopništvu naslednjo noto: Iz vseh vesti, ki so do danes prišle, je razvidno, kakor se zdi, da pripravlja in udejstvuje nemška vlada v zadnjem času razun določene državne vojske tudi razvoj drugih vojaških vojujočih sil. Stalne vojujoče čete so ustanovljene pod imenom varnostne policije in kažejo v posebni meri značilnost in vrednost izbranih vojaških sil. Te čete vodijo in vadijo vrhovni štabi, sestavljeni iz vojaških osebnosti. Akoravno so te čete odvisne od ministrstva za notranje zadeve, imajo vendar nekak značaj, ki je v nasprotju z njihovo določitvijo za policijo; njihova ustanovitev krši § 102 mirovne pogodbe. Poleg tega pa vzdržuje Nemčija pod imenom prostovoljcev za nedoločen čas in narodnih straž rezerve, ki so podvržene vojaškemu nadzorstvu in vojaški službi in ki so opremljene z orožjem in strelivom. Te organizacije stoje v nasprotju z vsemi vojaškimi dogovori mirovne pogodbe, predvsem pa s čl. 178. Zavezniške in pridružene vlasti opozarjajo na dejstvo, da se morejo taki ukrepi, ki so nasprotni duhu in besedilu mirovne pogodbe, smatrati za namen nemške vlade, da noče leta izvršiti pogodbe; vsled tega se nemška vlada opozarja, da brez odlašanja razveljavi gorinavedene ukrepe in da na podlagi mirovne pogodbe omeji varnostne čete na število, ki je določa pogodba, da dobe te čete štatut, ki odgovarja njihovemu značaju lokalne in skupne policije, ter da se vrhovni štabi, katerih število je večje, nego je bilo določeno v mirovni pogodbi, in rezervne organizacije razpuste. Blagovolite sprejeti itd.

Ameriška delegacija ostane še v Parizu.

PARIZ, 3. (S.) »Echo de Paris« piše, da je Polk, predsednik ameriške delegacije popustil prošnjam Clemenceauja in drugih in sklenil odložiti odhod ameriške delegacije, ki se je pripravljala na odhod 5. decembra. Začasno se odhod odloži samo na drugi teden. Polk je smatral, da je dolžnost Amerike, da pokaže z ozirom na nemško odpornost v tem času svojo solidarnost z zavezniki. List zaključuje, da dokazuje ta namen ameriške delegacije že dejstvo, da je dal Polk v ponedeljek poklicati predsednika nemške misije, von Lersnerja, v hotel Crillon, kjer mu je na najodločnejši način pojasnil svoje stališče.

Nov rok romunski vladi.

PARIZ, 3. (S.) Vrhovni svet je dovolil romunski vladi rok šestih dni, od torka, 2. decembra, do ponedeljka, 8. decembra, za odgovor na vprašanja vrhovnega sveta in sicer: 1. ali sprejme meje, določene od vrhovnega sveta; 2. ali podpiše mirovno pogodbo z Avstrijo in manjšinsko pogodbo; 3. ali se pokori določbam o ureditvi položaja na Madžarskem.

Krivda admirala von Reuterja.

LONDON, 3. (S.) Admiralat priobčuje nekatere spise, ki so se našli med pismi admirala Reuterja, in ki se protivijo izjavi Nemčije v noti od 26. junija glede potopitve brodovja v Skapaflowu. Med temi spisi je pismo admirala Croche, datirano z 9. majnika, v katerem so pisane zelo tajne stvari. Admiral pravi, da se usoda nemških ladij ne določi, ne da bi Nemci rekli v tem vprašanju zadnjo besedo, in da ni mogoče izročiti te ladje sovražniku. Pismo zaključuje z proglasom na posadke, naj doprinesejo zmagi skupne stvari.

Drug spis, datiran s 7. junija, vsebuje natančnejša navodila admirala Reuterja častnikom interniranih ladij glede njihove potopitve v slučaju, da se nemška vlada odloči na izročitev, da se morajo izročiti.

Iz Češkoslovaške.

Mobilizacija letnikov do 32. leta.

BASEL, 3. (S.) Dunajski listi poročajo, da je češkoslovaška vlada odredila hitro mobilizacijo vseh letnikov do 32. leta.

Češkoslovaške čete na madžarski meji.

BASEL, 4. (S.) Z Dunaja poročajo: Listi pišejo, da se odpošlje 21 češkoslovaških divizij na madžarsko mejo; nekoliko polkov je že odšlo.

IZ RUSIJE.

Vojna napoved Letiške Nemčiji.

BEROLIN, 2. Wolffova agencija poroča: Kakor je bilo že naznanjeno, se je nemško poslaništvo v Mitavi z ozirom na politične in vojaške dogodke umeknilo iz Mitave. Tudi letiška vlada je istotako odpoklicala svoje tukajšnje zastopništvo in se smatra z ozirom na svoječasno nemške čete pod poveljstvom Bermondt-Avalova kot z Nemčijo v vojnem stanju nahajoča se država. Zaradi tega se nemški zastopniki, ki se še nahajajo v Rigi in Libau, tudi odpokličejo v domovino.

PARIZ, 2. Iz Helsingforsa poročajo, da je letiška vlada naznanila nemški vladi potom radiobrzojavke prekinjenje odnošajev, ker je vzel general nemške čete, ki so se prej bojevale pod ruskim poveljstvom proti Letiški, pod svoje pokroviteljstvo.

»Neues Wiener Journal« poroča o tej vojni napovedi naslednje: Začela so se že premirna pogajanja. Ker se je sicer vojna napovedala, a ni tukaj nobenega, ki bi se hotel boriti, se ta napoved ne sme smatrati za preveč tragično, in bržkone ne pride do hujših zapletljajev. Zakaj je bila vojna napovedana, ni še prav jasno; z letiške strani se je stavilo toliko pogojev, da je očividno, da gre Letišem predvsem za nemški vojni materijal. Člani letiškega poslaništva v Berolinu dobe pretodnice šele, ko se zagotovi nemškim pooblaščencem necvrhan odhod iz Rige. Lahko se tudi domneva, da je letiška vlada napovedala vojno Nemčiji samo zaradi tega, da izboljša svoj položaj napram narodu, ki, kakor znano, mrzi Nemce iz dna duše.

Boji z boljševiki.

VARŠAVA, 4. (S.) Uradno poročilo pravi: Boljševiško bojišče. Sovražnik je napadel Kapenicze po živem topniškem boju; bil je odbit. Blizu Krasiawe smo razstrelili sovražni zrakoplov.

Ruski boljševiki in mirovna pogajanja.

LONDON, 3. (S.) Poslanec polkovnik Malone, ki je predložil 5. min. novembra doljnji zbornici podlago, na kateri bi bili boljševiki pripravljeni na mirovna pogajanja, javlja, da je prejel od sovjetske vlade obvestilo, da vztraja pri svoji ponudbi nekvarno nekaterim izpremembam in pridrškom vsled izpremembe vojaškega položaja. Boljševiška vlada bo počakala nekoliko časa, da se ponudba sprejme, in se obvezuje, da medtem ne začne pogajanj z Nemčijo.

Iz Madžarske.

Martin Lovaczy madžarski odposlanec na mirovni konferenci.

BUDIMPEŠTA, 3. (S.) Kakor javljajo nekateri listi, da je ministrski predsednik javil uradno Martinu Lovaszyju, da ga je kabinet izvolil za člana mirovne delegacije.

CURIH, 3. (S.) Iz Budimpešte poročajo: Mirovna delegacija, ki je pod predsedstvom grofa Apponyja, se pripravlja na odhod v Pariz. Delegacija, katero bo spremljalo šest časnikarjev, je sestavljena od grofa Julija Andrassija, grofa Štefana Bethlena, poslanca Telekija, Martina Lovaszyja in prelata Aleksandra Gleswyja (?).

Romunska kabinetna kriza.

BUKAREST, 4. (S.) Zdi se, da se bliža kabinetna kriza h kraju. Voida Voiod je dobil mandat za sestavo novega kabineta. Zdi se, da bo kabinet sestavljen že jutri. Podpirale ga bodo vse stranke razun neodvisnežev in liberalcev.

Iz Nemčije.

Nemško - zavezniški spor.

BEROLIN, 4. (S.) »Berliner Tagblatt« piše, da vlada baje ne odgovori na zadnjo ententno noto, temveč da bo poskušala priti do sporazuma potom ustmenih pogajanj.

Proces proti bivšemu nemškemu cesarju.

PONTYPRIDD, 3. (S.) V nekem govoru je general Attorney rekel, da je proces proti bivšemu nemškemu cesarju predmet dnevnega natančnega proučevanja, in dostavil, da je naloga znatna in da se je dosedaj že začelo proučevanje nad 50.000 dokumentov.

Iz Avstrije.

Tihotapstvo in oderuštvo na Dunaju.

DUNAJ, 2. »Neues Wiener Journal« piše: V kavarno »Carl-Theater« je prišla pred dnevi komisija urada proti vojnemu oderuštvu in aretirala med gosti, ki so bili v kavarni, 30 oseb, katere so izročili omenjenemu uradu. Pri njih niso našli velikih svot tujega denarja; imeli so pa vsi skupaj okoli 400 000 kron prepečatenega in neprepečatenega denarja pri sebi. Iz njihovih dokumentov in računov je razvidno, da so to tihotapci z maslom in teletino. V kavarni se je komisija prepričala, da je tudi kavarnar kršil določbe, ki jih je dobil od oblasti; svojim gostom je dajal tudi belo kavo, dočim je tujci niso dobivale. Tudi pecivo iz fine moke je imel vedno na razpolago. V kavarni so našli 27 litrov mleka; iz računov se je moglo ugotoviti, da je izplačeval kavarnar dnevno samo za mleko od 100 do 300 kron. Na njegovem stanovanju so našli večjo množino kondenziranega mleka in mnogo peciva iz najfinejše moke. Z ozirom na težke pregreške, ki se morajo tembolj obsojati, ker so se izvršile v dobi velikanskega pomanjkanja mleka, ko se ne najde mleko niti za dojence in otroke, je bil obsojen kavarnar na kazen 10.000 kron. Razun tega se je kavarna zaprla od 30. novembra dalje za 4 tedne. Po zgledu svojega gospodarja je trgoval tudi natakar s cigaretami; pri njem so našli 800 cigar in 1200 cigaret. Eno cigareto »sport« n. pr. je prodajal po 60 vinarjev. Tudi proti njemu se je pričelo kazensko postopanje. Značilno je tudi, da se je našel pod biljardno mizo zaboj s 1900 cigaretami, katere je najbrž med pogonom skril kak tihotapec, da se izogne nadaljnim posledicam.

Predarisko vprašanje.

DUNAJ, 2. Uradno se poroča: Razni časopisi, med temi tudi list, ki izhaja na Predarlskem, so ponovili že uradno zanikano trditev, da avstrijska vlada ne bo preprečala samostojnih korakov Predarlskega za priklopitev k Württemberški. V tem oziru je bilo baje ugotovljeno, da ni avstrijska vlada v tem zmislu dala nikakršnih izjav in da smatra vlada slejkoprej, da se je vprašanje avstrijskih teritorijalnih mej s saintgermainsko pogodbo rešilo in da so vsakršne izpremembe izključene.

Konferenca nacijonalnih združenj za zvezo narodov.

BRUXELLES, 3. (S.) Konferenca nacijonalnih združenj za zvezo narodov je odobrila načrt statuta, ki ga je predložila skupščina. Nato se je začela razprava o predloženih predlogih. Odobreni so bili naslednji predlogi: 1. vsaki državi, ki pristopi k zvezi narodov je dana prostost, da določi način za izvolitev odposlancev na skupščino zastopnikov; 2. v vsaki državi se organizira propaganda, da se izbere kar najdemokratičnejši način pri volitvi odposlancev; 3. dobro poslovanje zveze narodov zahteva, da se čim prej udejstvi pariški dogovor (povečanje stalnega zastopništva v zveznem svetu); predsedništvo izvoli komisijo, ki bo sestavila načrt pravic in dolžnosti zveze narodov; ta načrt se predloži prihodnji konferenci; 4. zveza narodov se pozove, da čim prej formulira načela, ki morejo zajamčiti manjšinam v državnih mejah religijozno svobodo in prosto porabo lastnega jezika; 5. skupščina naglaša, da bi bilo treba čim prej pripustiti v zvezo narodov vsako državo, ki želi vstopiti, če lahko da jamstva, o katerih govori prvi člen pariškega dogovora; 6. izvoli se stalna komisija, ki sestavi na podlagi pariškega dogovora načrt pogodbe za organizacijo pravice med narodi; ravnotako se izvoli komisija, ki sestavi zakonski načrt za mednarodno pravo.

Konferenca je nato zaključila svoje zasedanje. Sklenilo se je, da se prihodnja konferenca sestane v Rimu.

Udeležitev svete stolice pri Zvezi narodov.

BRUSELJ, 3. (S.) Zadeva glede udeležitve svete stolice pri Zvezi narodov se je predložila komisiji bruseljske konference. Siebernagel, predsednik baseljskega civilnega sodišča, je izrazil mnenje, da naj bi se dovolila sveti stolici soudeležitev pri Zvezi narodov; navedel je dejstvo, da je veliko število švicarskih katoliko nenaklonjeno Zvezi narodov, ker se izključuje sveta stolica. Razvila se je debata, v kateri so med drugimi govorili Pavel Dunet, Carton de Wiart in Wons de Ploige, profesor na lonvainskem vseučilišču. Končno se je sklenilo, da se predloži to vprašanje predsedništvu mirovne konference. Vendar se je razpravljalo o vprašanju, ali se mora smatrati sveta stolica kot država. Vprašanje se je rešilo v negativnem zmislu, toda zatrdili so, da je sveta stolica vlast, za katero ni vzrokov, da bi se izključila iz Zveze narodov.

Ameriško-mehikanski spor.

WASHINGTON, 3. (S.) Senator All, ki ima nalogo, da sestavi poročilo o stanju spora z Mehikom, je predložil senatu predlog, naj Wilson prekine diplomatske odnošaje z Mehikom.

MEHIKO, 3. (S.) Senat je razpravi, tekom katere se je ugotovilo, da so odnošaji Mehika z Zedinjenimi državami zelo kočljivi, poveril Corranzi nalogo, da odpravi obstoječe težkoče.

Odprava porotnih sodišč na Irskem.

LONDON, 4. (S.) Parlamentarni poročevalec »Morning Poste« javlja, da je kabinet včeraj sklenil, odpraviti na Irskem porotna sodišča in jih nadomestiti s sodišči, sestavljenimi od treh sodnikov. Te kabinetne seje se je udeležil tudi maršal French.

Iz Italije.

Italijanska zbornica.

RIM, 4. (S.) Predsednik Orlando je naznanil izid glasovanja za imenovanje poverjenikov glavnega bilančnega odbora. Ministrski predsednik Nitti je predlagal, naj se jutri izvolijo še druge komisije, a pojutrišnjem naj se začne razprava o odgovoru na kronski govor in da se opuste interpelacije, dokler ne bo ta razprava dokončana. Predlog je bil sprejet, a nato se je seja zaključila.

Italijanski senat.

RIM, 4. (S.) V današnji seji je bilo izvoljenih 6 tajnikov in dva kvestorja. Za tajnike so bili izvoljeni senatorji: Torregiani, Biscaretti, Bettoni, Frascara, Pellerano in Cencelli; za kvestorja, senatorja Rossi in Presbitero. Začasni tajnik je nato prečital kraljevi odlok, s katerim se imenuje Tommaso Tittoni za senatskega predsednika a Prampero, Cefoly, Colonna, Fabrizio in Melodica za podpredsednike.

Prihodnja seja bo jutri.

Izgredi v Italiji.

RIM, 3. Stavka je bila tudi danes popolna. Izmed listov je izšel edinole »Popolo Romano.« Za 17 je sklicala delovna zveza zborovanje. Ob tej priliki je prišlo do hudih izgredov proti nekaterim častnikom. Množica jih je napadla in klofutala. Zvečer sta priobčila vodstvo socijalistične stranke in delovna zveza proglas, s katerim pozivata organizacije in sodruge v Rimu in po celi Italiji, naj se povrnejo o polnoči na delo.

TURIN, 3. Stavka se nadaljuje. Tekom dneva je prišlo do hudih spopadov med množico in varnostnimi oblastmi. Bilo je veliko mrtvih in ranjenih.

ALEKSANDRIJA, 3. Tekom demonstracij po mestu je množica napadala varnostne oblasti in častnike, ki so se prikazali na ulicah. Bil je ranjen neki stotnik, a neki polkovnik brigadir razorožen.

— Tudi iz drugih italijanskih mest prihajajo vesti o stavki in izgredih. Zdi se pa, da se splošna stavka smatra lahko za dokončano vsled zgoraj omenjenega proglasa vodstva socijalistične stranke in delovne zveze.

Jadransko vprašanje.

Milanski Secolo je priobčil članek, v katerem so sicer zaplenjene najzanimivejše točke, a so vendar ostali še nekateri zanimivi odstavki, ki jih v nastopnem posnemamo:

»Nikdar niso francoski krogi zasledovali s takim zanimanjem političnih dogodkov v Ameriki — piše »Secolo« — kakor jih zasledujejo sedaj. Upi v demokratičen mir ali nacijonalističen mir so padli eden za drugim; mir, ki ga je pričakovala nacijonalistična Francija, je padel, ko je konferenca določila meje, ki ne odgovarjajo željam vojaških krogov; mir demokratske Francije pada s počasnim ali sistematiškim rušenjem zveze narodov v ameriškem senatu. Tako se nahaja Francija nasproti zmagani, toda ne uničeni Nemčiji, ne da bi ji mogla staviti na Renu nasproti zid, katerega so njeni vojskovodje označali za neprehodnega, in ne da bi mogla računati na ono zvezo narodov, ki jo je demokracija smatrala za najvarnejšo mejo. V takih razmerah ne ostaja vladnim krogom drugega nego slediti politiki zavezništev ki naj obrani plodove sedanje zmage in zajamči ohranitev miru, ki so ga smatrali idealisti za zajamčenega z vojno, s sistemom ravnotežja. (14 vrst zaplenjenih.)

Hipno je potrebna rešitev jadranskega vprašanja, da se doseže od Italije prisrčen pristop. Smatram, da vam glede tega lahko zagotovim, da se namerava ustvariti na Jadranu (3 vrste zaplenjene.) Ta sporazum žele sedaj najmerodajnejši francoski krogi, ki sprejemajo odkrito načelo, ki je je že večkrat naglašal »Secolo«, da bi bilo namreč koristno, če bi se preneslo središče pogajanj iz Amerike v Srbijo in če bi se potem prenesel tudi francosko-angleški pritisk v prid rešitvi, sprejemljivi s strani Italije, iz Washingtona v Belgrad. Angliji in Franciji, posebno pa Franciji, ne manka načina in ugleda za ta dovoljeni pritisk, v kolikor gre za rešitev vprašanja v skladu z najelementarnejšo pravičnostjo. Franciji in Angliji ni treba drugega, nego spomniti Jugoslovene, da ste one in pozneje prostovoljno tudi Italija stopili v vojno, da branite majhno državo, Srbijo; in da ni prav, da plačuje ta majhna država, ki je postala ali postane kmalu velika država, njuno in našo (»Secolo« misli »italijansko«) samozatajevanje z zahtevo po mestu, ki ni njeno, ker je italijansko.

Princ Aleksander se nahaja v Parizu in morda ne le slučajno. Francija mu lahko govori s prisrčno odkritosrčnostjo zaradi zgoraj omenjenih vzrokov; ker so tukaj že vsi prepričani o upravičenosti naše stvari, je verjetno, da to tudi naredi. Če je pri grobu, ki upamo, da je začasen, velikih sanj potrebna mirovna zveza, naj se ta zveza začne s činom miru. Naj se odkloniio za jadransko vprašanje vse nasilne rešitve in naj se najde rešitev na podlagi prijateljskega in direktnega sporazuma, ki ga podpirata Anglija in Francija, rešitev, ki odgovarja vroči želji vseh narodov, že sitih klanja.«

— Kam meri »Secolovo« izvajanje, je težko reči, ker manjkajo ravno najvažnejši odstavki. Edino, kar je cenzura pustila, je rečeno v zadnjem odstavku: prijateljski in direktni sporazum. »Secolo« ne pove, toda iz njegovih člankov iz časa pred italijanskimi volitvami sklepamo, da gre tu za prijateljski in direkten sporazum z Jugosloveni. Velikanska razlika je med »Secolovimi« pisanjem pred volitvami in sedaj. Pred volitvami je »Secolo« pisal, da je bolje počakati, »dokler se Trumbić ne prepriča, da se je motil, ko je stavljal vse svoje upe v zmago italijanskih socijalistov: po volitvah bo Italija lahko drugače govorila žnjim.« Izid volitev v Italiji je dokazal, da se ni motil Trumbić, temveč »Secolo«, in to je razvidno iz celega članka, čeravno je pobeljen. »Secolo« je še vedno za prijateljska in direktna pogajanja z Jugoslovani, toda tisti bahati ton je izginil: »Francija in Anglija, ki imate več vpliva pri Jugoslovanih, naj bi pomagale, da se reši jadransko vprašanje tako, da bo odgovarjalo vroči želji vseh narodov, sitih klanja.« To je prava beseda! Rešitev jadranskega vprašanja naj ne ustvarja kali za nove vojne, naj bo taka, da zadovolji predvsem dve prizadeti stranki, Italijo in Jugoslavijo, dva naroda, katerima je usoda določila skupno življenje na Jadranu. Trumbić, mi vsi smo stavili velike upe v izid volitev v Italiji samo zato, ker smo pričakovali, da pride v Italiji na površje treznost, da pridejo na površje ljudje, s katerimi se da govoriti, politika, katere edina označba ni bahatost in grabežljivost. Ali se to pričakovanje izpolni, nam pokaže najbližja bodočnost.

Pod tem naslovom je objavlla zagrebška »Riječ Srba, Hrvata i Slovenaca« naslednji članek:

Vpisovanje v šentjakobsko CM šolo danes in jutri od 9-12 in od 14-16.

PODLISTEK

Utiski s prvega kongresa jugoslovenskih časnikarjev.

Prvi kongres jugoslovenskih časnikarjev je minil, ne da bi bil pobudil v jugoslovenski javnosti bogve kako velikega zanimanja, kar je popolnoma umljivo, ker v velikem delu jugoslovenske domovine že dalje časa traja tiskarska stavka, tako da v Sloveniji že skoraj dva meseca ne izhaja časopisje, v Dalmaciji in po nekaterih drugih krajih pa celo že nad tri mesece ne. Javnost potemtakem tudi ni mogla biti natančneje obveščena o kongresu samem in stvareh, ki so se razpravljale na njem, a če bi bila, bi bila izpoznala, da je ta kongres, prvi v osvobojeni domovini, krenil na vse drugačna pota, kot pa so jih hodile doslej take preditve pota, ki ne vodijo po zunanjem sjaju in blesku samo do vnanjih, lepnih, navideznih, temveč po resnem stvarnem delu do notranjih, trajnih, resničnih uspehov. Da je temu v resnici tako, naj v naslednjem navedemo iz zagrebških »Novosti« nekoliko vtiskov s časnikarskega kongresa, kakor jih je zabeležil list, ki pravi:

Prvi put, da se u Zagrebu sastalo toliko novinara. Možda ne baš prvi put. Nije tomu tako davno, kada ih je bilo takodjer veoma m[illegible]go, kada su došli da prisustvuju jednoj mirnoj komediji, koja je dobila ime — veleizdajnička parnica! Gde je to! — Danas su se novinari sastali u sabornici, da sednu na one klupe, na kojima su sedili oni, u koje su njihovi pogledi bili uprti često s mnogo nada, s mnogo bola i teških i zlosutnih očekivanja.

Medju njih se seli: poglavica zemlje, ban, zamenik poglavice vojske, načelnik ili kako Srbi kažu — predstojnik opštine i predstavnici mnogih naših društava, da njih, novinare pozdrave, da ih počaste svojim dolaskom i da im zažele sreću, uspeh i zadovoljstvo u njihovom radu. Manjanović je te želje što ih je izrekao ban u svojem kratkom pozdravnom govoru nazvao satisfakcijom. Ali to je u stvari više. Novinstvo je javnost, kontrola javnosti, savest javnosti i kada je ta javnost, ta savest smela da sedne i progovori s onih mesta s kojih se do sad nije čula samo reč narodnih odasłanika, onda je to znak i dokaz, da je prestalo vreme kada se javna savest morala kriti pred vlašću, kada je morala strepiti večno pred časom, da ju ne uguše. Danas smo videli, da smo slobodna država, da osim sile, koja se temelji na pisanim zakonima imade još jedna, koja nije zapisana nigde, ali ju svaki gradjanin slobodne države oseća u svojem srcu.

I kako se to lepo dokumentovalo već prvog dana ovoga kongresa. Ban je završio svoj pozdravni govor, u kojem je istaknuo zasluge štampe, molbom, da se sloboda štampe ne shvati krivo, da se uvaži, kako smo još uvek okruženi neprijateljima i kako krivo shvaćena sloboda štampe može da urodi krupnim i sudbonosnim posledicama po opće dobro i opstanak celog naroda. Pa ipak su i te dobronamerne reči naišle na srca koja su se pred njima zatvorila, na uši s bubnjićima do bola preosetljivima, koje toga ne mogoše mirno saslušati.

I sve je to tako prirodno. I zabrinutost s jedne i velika osetljivost s druge strane i nikomu se ne može i ne sme zameriti. Jer oni isti, koji bijahu ujutro povredjeni jednom dobronamernom napomenom, istog su dana posle podne, dakle samo nekoliko sati posle zaušteli o morali zašuteti, kada se njihova želja neka bi kongres zaključio da se apelira na vlast radi postupka s Filipovićem i Radićem, odklonila. I sami su uvideli, da je glas urednika tršćanske »Edinosti«, glas koji je podrhtavao s opravdane uzbudjenosti zbog neshvaćanja veličine momenta u kojem živimo, veći, jači i važniji od njihovog glasa. Kada je pretila opasnost, da će se kongresno raspravljanje svesti na nesigurne i daleke puteve, da bi se ovaj kongres mogao pretvoriti u nešto ružno, podje li se putem unošenja partijskih i ličnih momenata u ovo raspravljanje, oni su ustuknuli i uzmuknuli pred glasom, koji se javio radi općeg narodnog dobra. S ovom konstatacijom treba da bude zadovoljan svaki učesnik. Možemo se ne slagati u pojedinostima, ali kada je u pitanju općenitost, onda ćemo znati dokle se sme ići i dokle vodi lepa teorija, a gde započinje život. Prvi je dan kongresa dokazao, da smo dorasli zadacima, pred koje smo postavljeni. I to je mnogo.

Imade još nešto, što treba zabilježiti. Ovaj novinarski kongres nije nikakova slava, ni svečanost. Grad nije okićen zastavama, nema banketa s dugim zdravicama, ničega od onoga, na što smo navikli iz starih predratnih vremena. Sve se uzimlje stvarno, bez parada, bez nakita. I ista zabava na kraju prvoga dana nije imala vid običajnih svečanih zabava. Pevalo se, plesalo, ali u nedekoriranoj dvorani i bez svake vanjske naprave. Manjkao je sjaj, manjkali su obligatni i prokušani aranžeri, stoloravnatelji i drugi takovi funkcionari. Mnogima se to učiniło čudno, ali tko zna ne bi li bilo čudnije, da je bilo drugačije. Na zabavi su bila naša braća iz Prage, Ljubljane, Beograda i drugih slavenskih gradova, na zabavi je bio ban i predstavnici različitih društava, ali to se nije razabiralo ni po čemu i nikomu nije davana nikakova prednost. Kada je svršio programni dio zabave, razišli su se uzvanici i tko je gde uhvatio mesto tamo je bio. Desilo se da su gosti naši, da je ban, da su predsednik i podpredsednik novinarskog društva ostali bez stolova i ma da je to bilo veoma čudnovato, s ničijeg se lica nije mogla pročitati zlovolja ili neraspoloženje. Mala dvorana Sokola bila je odista premalena, da primi i polovicu posetnika koji u nju nagrnuše, da produže boravak na ovoj zabavi. Nije bilo počasnih mesta ni za koga i mogli ste videti braću Čehe kako osnivaju jedan stol, kako si donose i prenose stolice ili bana, kako uz generala, stoji pred bifeom, jednako tako kao koji saradnik kojeg provincijalnog lista ili koji zagrebački pungar — jer svi jednako ostadoše bez mesta. Samo neki nisu bili nikako zabrinuti za mesta. Oni koji se kretahu u ritmu narodnoga kola, seljančice van stepa po velikoj dvorani Kola. Njihovo je bilo svako mesto u toj velikoj dvorani. Zabava je potrajala dugo. V prostorijama Kola i Sokola bilo je prijatno, po domaću. Ali ni jugoslovansko časnikarstvo v resnici lahko zadovoljno, da se more o njegovem kongresu pisati na tak način?!

znanjeni so s pompoznimi besedami, a vendar ni mogla vlada spraviti v sklad vseh zahtev po demokratski svobodi hrepenečih ljudstev s svojimi lastnimi ideali in je zašla pri sestavljanju svojega programa v taka navzkrižja, ki onemogočajo vsako resno delo. Zato bodo tudi sadovi temu primerni. Naslonjeni na nesmotreni in neiskreni delovni program ne bodo mogli državniki in poslanci pri najboljši volji sezidati zopet napol porušene državne hiše, in ljudstvu bo treba i za naprej živeti iz dneva v dan.

Osnovni ton, v katerem se gibljejo raznovrstne misli in načrti sedanje italijanske vlade, je tako hudo nacijonalistično pobarvan, da ginejo v nič vsa njena zagotavljanja o svobodnem sodelovanju vseh ljudstev pri bodočem — evropskem miru. Karakterističen za mentaliteto italijanskih državnikov je posebno naslednji odstavek: S številom prebivalstva, ki bo, z vštetimi novimi ozemlji kmalu doseglo 40 milijonov ljudi, z 10 milijoni Italijanov, raztresenih po vsem svetu, bo Italija v kratkih letih ena izmed največjih narodnih enot. Vojna je dokazala, kako škodljivo je povečevanje posameznega naroda v družini vseh ostalih. **Dokazala je pa tudi, kako veliko moč tvori bitje velikih etniških in zgodovinskih enot. — Italija se zaveda vedno bolj svojih nalog v obrambo latinstva, katerega mati je, in obrača svojo misel ne samo na svoje posestrime v Evropi, ampak tudi na narode latinske Amerike itd.**

Imamo tu v drugi, izpopolnjeni izdaji izraženo isto stremljenje, ki ga je oznanil svetu pred leti nemški državni kancelar z ozirom na slovansko nevarnost. In to vkljub ugotovitvi, da je vojna dokazala škodljivost povečevanja posameznega naroda. Ostajamo torej le vendar pri politiki »del sacro egoismo!«

Kako naj se sklada ta misija Italije z naslednjim odstavkom prestolnega govora: Mi hočemo, da izpoznajo narodi, naši sosedje, da ni v našem delovanju nobenih imperijalističnih ciljev in da noče Italija iz kakršnikoli si bodi vzrokov kaliti evropskega miru. Dolžnost in korist Italije nas silite, da podpiramo vsako stremljenje k miru in k skupnemu sodelovanju svobodnih narodov. — Nekoliko preje pa beremo te misli: Naša dežela je dosegla z vojno meje, ki ji jih je dala narava. Toda vse njene aspiracije niso bile povsod upoštevane s tistim duhom pravičnosti, ki je potreben pri rešitvi tako velikih navzkrižij. Zahteve Italije v Jadranu ne skrivajo vojaških načrtov, niti nimajo gospodarskega ozadja. So tem više in plemenitejše, v kolikor se omejujejo na obrambo narodnega ideala, naslonjenega na pravico, izvirajočo iz skupnosti, naravne in zgodovinske; zato je obramba ljudstva italijanske narodnosti in jezika za nas neodvratljiva dolžnost in pravica. — Besede so sicer splošne in v meglo zavite ali vsakdo jim razume pomen in dalekosežnost, posebno ako jih naveže na prej omenjeno misel v stremljenju bodoče italijanske svetovno-mednarodne politike. Seveda je to le program, ki je še daleč od svoje izpolnitve in je še vprašanje, na kakšno stališče se v tem oziru postavi italijanski parlament, ki je izvoljen od ljudstva in kjer bo najbrž obveljala volja k demokraciji in svobodi stremečih sil. To bi bile v glavnem podane ideje vladnega programa v zunanjepolitiški smeri.

Kar se tiče notranje državne obnove je program precej bogat na besedah, ubog pa na radikalnih reformah važnih državnih institucij. Izražajoč svoje veselje (?) na vstajenju ljudskih mas, nadaljuje tako-le: Med tem ko bo moralo povzročiti to gibanje v notranjosti trden program proizvajanja in dela, bo rodilo v zunanjem svetu akcijo po demokratskem sodelovanju med narodi. — Naš volilni red, izvirajoč iz splošne volilne pravice, dovoljuje vsemu narodu, da se udeležuje delovanja pri vladi. V bodoče bodo morali delavski sveti, ne da bi prešli k postavodajalni moči, imeti največji delež na narodnem življenju. Samo red in delo nam bosta pomagala nadomestiti vse izgube itd. Disciplina je potrebna za eksistenco. Kjer manka, jo je treba ustvariti s strogostjo itd.

In v tem tonu nadaljuje vladni program svojo propoved širokim ljudskim masam in jih opozarja na dolžnosti in samo dolžnosti. O pravicah molči, ako izvzamemo goriomenjeno koncesijo »delavskih svetov«, ki pa ostaja še v globoki megli in za katero ni vlada pojasnila načina, kako jo misli uveljaviti. Glavni moment in vsebina njegovega programa je poziv na ljubezen k delu, na ohranitev redu. V finančnem oziru obljublja omejitev vseh nepotrebnih stroškov državnega proračuna, razširjenje državnega kredita, povečanje proizvajalne zmožnosti dežele in razširjenje šolstva, posebno strokovnega.

Če omenimo še par zagotovil novim deželam, bi bili s tem izčrpali ves vladni program, ki ga je pripravila državniška modrost novopečenim poslancem italijanske zbornice. Precej prazen in ubog na idejah je ta otrok Nittijeve vlade, in zdi se nam, da je že v kali tako bolehen, da ne preživi morda niti svojega krsta.

O italijanskem prestolnem govoru.

Kakor v vsaki konstitucijonalni državi, tako je tudi v Italiji prestolni govor k otvoritveni seji novoizvoljenega parlamenta vladni čin, ki naj v kratkih potezah udari temelje novemu legislativnemu delu v državnopolitičnem, gospodarskem in socijalnokulturnem oziru. Po njegovi idejni intenzivnosti, ki se ne kaže samo v suhoparnem oblikovanju in praktični izvedbi sodobnih gospodarskih in socijalnih teženj vladanih ljudstev, ampak tudi v vizijonarni predslutnji vseh bodočih potov evolucije socijalnega življenja in v iz nje izvirajoči smotreni ureditvi vseh k napredku stremečih sil, je ta akt najlepše zrcalo iz katerega odseva vsa spretnost vladanja državnika, ki ga je sestavil. To je najzanesljivejše merilo duha, njegove delazmožnosti in moči vsakokratne vlade. Posebno važen je pa v časih, ko je treba državo na novo sezidati in ustvariti takorekoč iz pogorišča novo življenje. Ako presojamo prestolni govor, ki ga je podala sedanja italijanska vlada svoji zbornici, s tega stališča, moramo takoj ugotoviti, da najde njen v lepe fraze in poetski stil odeti delovni program, najbrž v Italiji malo navdušenih sodelavcev. Kajti manka razen mnogega postranskega še neke glavne poteze, ki je vsakemu pravemu delu neobhodno potrebna začimba in ki ji pravimo v navadnem, človeškem govoru — iskrenost; in sicer iskrenost v besedi, namenih in sredstvih, ki naj dovedejo do plodonosnega dela. Te elementarne črte vsakega programa pogrešamo v prestolnem govoru, in zato se nam zdi vsa stavba lepih in velikih načrtov za bodočnost zidana na pesek. Velika vprašanja, ki jih je vojna potisnila v ospredje, so našli sicer v neki meri svojo pot vanj; o-

Bissolatti o težavnem položaju v Italiji.

Poslanec in bivši minister Bissolatti zavzemlje neko posebno stališče v političnem življenju Italije. Ne plava z veliko reko. Nima obilice pristašev in somišljenikov ne na desni, ne na levi: za katolike je preveč liberalec, za socijaliste preveč nacijonalec, a za nacijonalce preveč — socijalist. Je pač mož svoje glave, svojih idej in misli, in pa mož, da govori odkrito, kar misli. Zato se tudi ni mogel vzdržati na ministrski stolici. Tudi kot član vlade je bil v kabinetu opozicijonalec!! Ravno radi teh svojstev je Bissolatti uvaževan politik doma in v inozemstvu. Pobijajo ga od desne in leve, ali — besedi njegovi vendar nastavljajo uho. Spominjamo, da je ob svojem znanem obisku v Italiji tudi predsednik Wilson pritegnil Bissolattija v dolg razgovor. Vsa vsebina tega razgovora ni prišla v javnost, ali kot gotovo smemo smatrati, da je predsednik hotel čuti sodbo tega politika o možnosti rešitve jadranskega vprašanja. Ta sestanek je precej ozlovoljil nacijonaliste v Italiji. Ali — da ne bo nesporazumljenja: ne mislimo, da ne bi tudi on želel, da se uresničijo vse jadranske aspiracije Italije. Če vendar obsoja politiko Orlanda in Sonnina, je vzrok temu v dejstvu, da Bissolatti — misli trezneje, presoja in vidi težave in nevarnosti.

Zato bo zanimalo čitatelje, kako ta mož presoja sedanji položaj. V razgovoru z nekim angleškim žurnalistom je omenjal vzrokov sedanjih težkoč za Italijo. Prvi vzrok je v neumerjenosti nacijonalistov, ki uverjajo deželo, da vojna ni prinesla Italiji tistih uspehov, ki bi jih morala, in da jadransko vprašanje ostane nerešeno. Ta nacijonalistična propaganda in pa nezmiselno D'Annunzijevo podjetje povzročata, da Italijani pozabljajo, da so Trentin, Trst in Istra definitivno pridobljeni za Italijo, a tudi jadransko vprašanje bo gotovo rešeno v kratkem času!

Bissolatti obžaluje, da Amerika sedaj ruši Zvezo narodov, ne da bi pomislila, kako zlo pripravlja s tem Evropi, sama sebi in vsemu človečanstvu, ker razbija vez solidarnosti in miru. Ta vojna naj bi bila zadnja vojna in Zveza narodov naj bi reševala vsak bodoči spor. **Italija že občuti posledice tega položaja,** ker se v narodu razširja uverjenje, da je človekoljubni namen vojne izdan. Zato se ni čuditi takemu izidu volitev: pojavljanju lenjinizma! Pred volitvami je pritrdila italijanska vlada pošteni rešitvi jadranskega vprašanja, po kateri bi Dalmacija — razun Zadra — pripadla k Jugoslaviji, Reka pa Italiji. In ta rešitev, ki bi bila mogla združiti Italijane in Slovane, se je odklonila vsled opozicije neke izvestne skupine Anglo-Saksoncev v Ameriki in v Angliji! Ob takih okolnostih je — meni Bissolatti — naravno, da je narod italijanski začel dvomiti, da je vznemirjen in skeptičen. In to duševno stanje sta izzvala zmaga lenjinizma in pa d'annunzijevska blaznost. Vendar pa se Bissolatti nadeja, da se Italijani slednjič osvobode od izgredov nacijonalizma in pijanosti lenjinizma. Ali narodi, ki so si prijatelji, si morajo pomagati, si morajo podati roko za rešitev iz strašne krize, v kateri ječi človeštvo.

Vidimo, da iz Bissolattija govori Italijan — v prvi vrsti Italijan. Razlikuje pa se od nacijonalistične šablone v tem, da vidi mejo, do katere se (po njegovem) sme iti in preko katere se ne sme. Poguma ima, da govori o blaznosti D'Annunzijevih podjetij. Zaveda se, da je bila dosedanja jadranska politika Italije zgrešena, ker ni računala s silami od drugih strani. Najzanimivejša nota v izjavah Bissolattija je vsekakoh obtožba proti Anglo-Saksoncem, češ, da so oni provzročili odklonitev zadnjega Tittonijevega predloga za »pošteno rešitev«, da so preprečili s tem sporazum med Italijani in Jugoslovani! Mi pa menimo, da je tudi Bissolatti v zmoti, ko govori le o »izvestni skupini«. Temu njegovemu naziranju nasprotuje odgovor, ki ga je dal predsednik Wilson Nittiju. Ravno tega nočejo umeti v Italiji, da imajo Angleži in Američani svojo tradicijonalno, trdno začrtano gospodarsko politiko, po kateri uravnavajo tudi svoje postopanje na pariški konferenci. V Italiji bi morali že enkrat razumeti, da nimajo posla s posameznimi osebami ali kakimi »izvestnimi skupinami«, ampak z — Anglijo in Ameriko! Še na neko navzkrižje med Bissolattijem in italijanskimi nacijonalisti naj opozorimo: v Italiji ne prikrivajo svojega zadovoljstva na opoziciji v ameriškem senatu proti Wilsonu in posebej še proti Zvezi narodov — Bissolatti pa obžaluje, da v Ameriki hočejo zrušiti to vez solidarnosti in »že podpisanega miru!« Bissolatti ima pač svojo glavo in svoje misli!

Dr. Henriku Tumi - slovenska žena.

Čitala sem bila nedavno v listu »Lavoratore« Vaše »pojasnilo«. Oprostite, da se oglašam pred javnostjo tudi jaz — slovenska žena.

Govorili ste o slovenski duši! Prav pravite, da nekateri učeni naši gospodje ne razumejo naše slovenske duše: te sanjave, mehke, plemenite in požrtvovalne duše slovenske. Tiste duše, ki je skozi stoletja trpela preziranje — suženjstvo. Kdor pozna to dušo, se divi velikim zakladom, ki jih hrani v sebi. Duša je to, ki ne išče svojih pravic z orožjem, ampak stremi k virom človečanstva — prosvete, človekoljubja. Tiha je, skromna je, angelsko potrpežljiva, a vendar trdna v stremljenju po lepem in vzvišenem.

Vidite, gospod doktor, to je slovenska duša! Ne tajite! Leta 1899. sem prejela od Vas pismo, ki mu je bilo priloženih 20 kron — za zavod sv. Nikolaja — za naša uboga dekleta. Hvaležna sem Vam bila in še danes hranim Vaše pismo kot plemenit odziv — slovenske duše. V drugič ste mi pisali iz Bovca v letu 1905., ko mi je duša krvavela. Tudi to pismo hranim v spomin na najnesrečnejše dneve svojega življenja. Tudi v tem pismu se je zrcalila slovenska duša dr. H. Tume!

Leta 1897. so mi pisali iz Ljubljane iz kroga Socijalne demokratske stranke: »Ostali smo vsi edini, dr. Tuma je odšel!« Zaskelelo me je v srcu. Odpisala sem: »Škoda! Upam pa, da se povrne. Saj dr. Tuma je poštenjak in značaj!«

Dr. Tuma pa — se ni povrnil! Ostal je v mednarodni socijalnodemokratični stranki. Gospod doktor! Tudi jaz ljubim — verujte — delavstvo. Saj sem ljudska hči tudi jaz. Ljubim je iskreno in iz globine svoje slovenske duše. Saj sem se stavila v službo za korist najrevnejših hčera ljudstva! Ali med njimi je bilo tudi hčera drugih narodnosti. Nikdar nisem dopuščala, da bi se kdo doteknil njihove narodnosti. Saj je narodnost svetinja duše! Bilo je v letih 1900.—1902., ko so izvestne tržaške gospe naročile služkinje iz južne Italije. Revice pa niso mogle zadovoljevati razvajenih gospa in te so jih kratkomalo postavile na ulico. Italijanske ženice so jih privedle v naš zavod. Sprejeli smo jih s sočutjem in ljubeznijo. Slovenska dekleta so delila ž njimi vsak grižljaj. Razlika narodnosti se je umeknila človekoljubju! »Ščave« so bile bolj plemenite, nego one tržaške gospe! Človekoljubje je — socijalizem!

Vidite, gospod doktor: taka je slovenska duša!!

Slovenskemu trpinu je roka okorna in ne zna v izbrani besedi izraziti svojih čustev. Zna molčati in trpeti. Ali ta čustva so blaga, plemenita. Verujem Vam, gospod doktor, da poznate slovensko dušo. Saj ste sami sin tistega izmučenega slovenskega naroda! Verujem Vam tudi, da želite dobro temu narodu. Toda želja sama ne zadostuje. Treba se je približati tej duši in imeti tesne stike z njo. Slovenska duša ima svoja skrivna vrata, do katerih ima ključ le tisti, ki se žrtvuje zanjo, ki dela in se bori za slovenskega človeka, za njegove telesne in duševne dobrine! Med te pa spadajo tudi narodnost in jezik. Obeležja narodnosti sicer ne tvori samo jezik, marveč razna svojstva: običaji, navade, tradicije itd. Ali eden glavnih znakov narodnosti je jezik, ker je glasilo — duše!

Verujte, gospod doktor, da nisem nikaka narodna šovenka in tudi ne načelna nasprotnica socijalizma. Naj le zbira okrog svoje zastave trpine vsega sveta, naj jih ščiti brez razlike narodnosti in vere. Naj bo le tudi slovenski socijalist sotrudnik na tem delu za vesoljstvo. Samo eno je potrebno in v dolžnost tudi slovenskemu socijalistu: da ob skrbi in vnemi za splošno blaginjo **ne pozablja koristi in potreb svojega lastnega naroda!**

Človekoljubje je plemenit čut, ali ne sme iti do tiste meje, kjer postaja neplemenito do lastne krvi, ne sme segati tako daleč, da bi v imenu mednarodnosti hotel usušniti dušo — svojega lastnega naroda: nje svetinj, narodnost in govor. Te svetinji morate biti sveti tudi slovenskemu socijalistu! Ni dovolj, da se klanja pred njima le z besedo, marveč tudi z dejanjem — odkritim, in, če treba, tudi odločnim dejanjem!

Ta dolžnost je tudi slovenskemu socijalistu tem neizogibnejša, ko je neoporečno, da naš slovenski nacijonalizem ne stremi po nikakem nadvladju nad drugimi, da noče zatirati nikogar, da ne sega po nobeni tuji lasti, po nobeni tuji — duši! Naš nacijonalizem ima svoj vir v globini plemenite slovenske duše! To nam je v čast in ponos!

Gospod doktor! Dovolite mi odkrito besedo! Zašli ste v navzkrižje s to našo dušo. Kriva pa je na tem Vaša nemirna, po nečem hrepeneča duša. Duh Vam sega v daljave, ko bi vendar lahko našel v bližini, po čemer hrepeni... pri naši slovenski duši! Nemirni Vaš duh najde le pri njej, po čemer hrepeni.

Kremenova.

Domače vesti.

SLOVENSKIM STARŠEM! Naznanili smo vam včeraj radostno vest, da se zopet odpira naši mladini učni zavod, na katerem se more izobraževati v svojem materinem, svojem slovenskem jeziku. Kakor ste čitali v včerajšnji »Edinosti«, se je vpisovanje v CM šolo pri Sv. Jakobu že pričelo včeraj, v četrtek, ter se bo nadaljevalo danes, v petek, in jutri, v soboto, od 9 do 12 in od 14 do 16 v šolskem poslopju pri Sv. Jakobu. Mislimo in prepričani smo, da vam je popolnoma zadostovalo že prvo kratko obvestilo, da ste vedeli in znali, kaj vam je storiti. Saj ste vendar čakali z vso nestrpnostjo celo dolgo leto, da bi se odprla vrata vaši deci v hram prosvete, saj ste si bolj ko vsega drugega želeli dneva, da bi mogli povesti svoje najdražje, svojo deco, tjakaj, kjer veste, da je varna pred najhujšim, kar bi jo moglo zadeti, da bi izgubila ljubezen do onega, kar je vam najsvetejše, ljubezen do svojega rodu in jezika. Zato smo prepričani, da nam nikakor ni treba opozarjati vas na dolžnost, ki stopa sedaj, ob otvoritvi naše narodne šole, pred vas, ne, saj to dolžnost sami pregloboko čutite v sebi, saj je bila ona tista gonilna sila, ki vam je dala, da ste čakali in vztrajali, dokler ni bilo ustreženo vaši najsrčnejši želji in najupravičenejši zahtevi. Čakali in vztrajali ste, ker ste se bali, da bi se vam ne pogubila vaša deca; sedaj je prišlo odrešenje vam in vaši deci, in uverjeni smo, da je sprejmete z največjim zadoščenjem, s trdno voljo, da nemudoma storite, kar ste si sami postavili kot svojo sveto nalogo in dolžnost. Da, pa tudi tisti vi, ki so vas prisilile razmere, da ste vpisali svojo deco drugam, ker niste mogli čakati, ker niste mogli pretrpeti, da bi vam deca ostala morda še dalje brez šolskega pouka, glejte, sedaj imate ne samo priliko, pač pa dolžnost, da pripeljete svojo deco zopet tjakaj, kamor edino spada, v slovensko šolo. Ni nam še znano, kedaj se otvore vzporednice na Acquedottu, zato pa naj se vpišejo vsi naši otroci v šolo pri Sv. Jakobu, kajti razdelitev se lahko izvrši potem pozneje. Za marsikoga bo morda šentjakobska šola preoddaljena, zlasti za deco, ki še potrebuje spremstva; toda naj ne bo ničesar, kar bi odvračalo slovenske starše od vpisa dece v slovensko šolo in slovensko deco od nje pohajanja. Ne veljaj pa to samo za slovenske starše in slovensko deco, temveč za vse starše in vso deco troimenega jugoslovenskega rodu in jezika v Trstu. Tako bodi!

Škof mons. dr. Karlin zapustil Trst. Ker je bil, kakor smo že javili, na škofovsko stolico tržaško-koprsko imenovan bivši vojaški škof italijanske vojske, don Bartolomasi, je dosedanji tržaško-koprski škof, mons. dr. Andrej Karlin, pokoreč se dobljenemu nalogu višje cerkvene oblasti, danes zjutraj zapustil Trst.

Ni vse zlato, kar se sveti! Profesor Attilio Hortis, sedaj senator italijanskega kraljestva in odlikovan z visokim italijanskim redom, je nač dovolj Italijana, da se mu ne more očitati kako škiljenje preko meja drugam in zato morda tudi kaka neprijaznost ali pa celo sovražnost proti Italiji. Zato se bomo v naslednjih izvajanjih naslanjali nanj. »Lavoratore« je namreč v več člankih poudarjal, kako odrešeni Trst počasi prehaja v gospodarsko mrtvilo, kako zastaja trgovina in promet, kako se velika obrt čim dalje tem bolj potaplja v brezdelje, kako raste število nezaposlencev, izkratka, kako preti Trstu gospodarska poguba. Nam, ki smo doma v Trstu in poznamo tržaško prometno življenje, ker smo ga gledali z lastnimi očmi v slabih in dobrih in najboljših časih, ni bilo treba šele »Lavoratorjevih« člankov, da bi nam odprl oči za izpoznanje najslabših časov, ki jih je kedaj preživljal Trst, in pravtako vsakdo tudi vidi in spoznava vsak Tržačan, pa naj je jugoslovenske ali italijanske narodnosti, pa naj je tega ali onega političnega prepričanja, da mora prometno življenje v Trstu v najkrajšem času zamreti popolnoma, ako ne bo takojšnje in najizdatnejše pomoči, ki pa ne sme obstojati morda samo v nekoliko stotin milijonov, ki bi bili le kapljica v morje potreb Trsta, temveč predvsem v otvoritvi onih trgovinskih zvez z zaledjem, katere so edine dvignile Trst ne ono stopnjo procvita, v katerem se je nahajal pred vojno in katere morda ne doseže nikoli več, če se sedanji nenormalni položaj ne izpremeni najkorenitnejše. Prazni avtomobili, ki dirjajo po mestu semtertja in ovi morda nepoučenemu tujcu kažejo domnevno živahno tržaško prometno življenje, so Tržačanu le v nadlego, ne pa v korist, in tržaška gospodarska vprašanja se ne rešujejo z ibrisavanjem oči. Attilio Hortis je, kakor čitamo v »Lavoratoru«, zarezal nekoliko globlje v tržaško vprašanje, toda očividno še ne dovolj globoko, kajti drugače bi ne bil prišel do čudnega sklepa, da je treba prepustiti Tržačanom samim, da rešijo Trst.

Pač pa je poudaril Hortis v svojem razgovoru s »Tempovim« poročevalcem, kakor poroča »Lavoratore«, da vladno pospeševanje Benetek nasproti Trstu v resnici ogroža Trst, ker se je bati,

---

PODLISTEK

Za staro pravdo. (54)

Avgust Šenoa: Seljačka buna. — Zgodovinska povest iz XVI. stoletja.

Od samoborske strani se je pomikala proti Savi močno oborožena četa. Pred njo dva konjenika. Tomo Milić in veliki župnik od Sv. Nedelje. Ob boku mu je visela sablja, za pasom sta mu sevala dva samokrea, v roki je držal palico, a na nji moder robec. Četa je preplula na brodu preko vode na drugi kraj, kjer jo je pričakoval gospod Konjski. Tudi ta četa je krenila hitrega koraka v sotesko. Nato se je pomirilo vse; dan je minul mirno. Samo popoldne je pridirjal na konju ves v potu Andrija Hrvat in odšel naravnost h gospe Uršuli.

Prišel je večer. Okiška gora, kranjsko vrhovje je potemnelo, a nad gorsko višino je žarelo večerno rdečilo, izgubljajoč se v rumeno svetlobo, ki se je razblinjala v bledo nebosno modrino. Po dolinskih pašnikih se je vlačila tenka bela megla, iz katere je tupatam zablisnil ovinek Save, a dalje proti Posavini se je izgubljala krajina v siv nejasen, polumrak. Mirno se je vila Heningova zastava vrh Suseda, a tupatam po utrdbah in zidovju se je odbijala slika stražarjev od bledega večernega neba. Gospa Uršula je stala pri oknu svojega stanovanja, podpirajoč s pestmi svoj bledi obraz. Niti žilica ji ni vztrepečala na obrazu. Kakor da je mrtva, ali te blede oči so gorele kot žrjavica ter so bulile nepremično v zvonik sela Stenjevca, ki se je kot črn stolp iztical iz sivega polumraka. Glej! Na vaškem zvoniku je zablestela luč. Hkratu je skočila žena kot zver, ko jo je zadelo zrno. Lici ste ji zardeli. In vzkriknila je, da je zaorilo po vsej krajini.«

»Pokonci! Tu so!«

Z gradu je počil top. Na daleč je odmevalo v goro. Po par trenutkih je odšel gospod Konjski v selo s petdesetimi konjeniki. Mesec je zasijal na pol neba. Od Zagreba je prihajal zamolkel šum. To je ban, to je banova vojska. Težko sopeč je Uršula pritisnila uho na okno in je potem, obrnivši se, zaklicala razjarjeno: »Ali slišiš, Arlandova Dora? Gredo, da bi nam oteli grad. Čuješ li? Ne dopustit! Ponagaj!«

Četa Konjskega je stopila za živo mejo. Sedaj se je začul topot. V selo sta pridrvela dva banska husarja. V desni roki sta držala sablje, v levi samokres. Sredi vasi sta se ustavila in se ogledala. Izza ograje je počil strel; eden huzarjev se je zrušil mrtev, drugi pa je pobegnil. Kmalu je prišel konjenik z belo zastavo in žnjim trobentač. Vse je mirno. Oba sta se povzpela na breg do grajskih vrat. Trobentač je zatrobil. Na branišču nad vrati se je prikazala Uršula.

»Kdo ste? Česa iščete?« je vprašala žena.

»Jaz sem Ivan Petričević iz Miketinca«, je rekel mož z zastavo, »pošilja me gospod ban, ki vam zapoveduje, da mu, plemenita gospa, izročite ta grad, ki ste ga razbojniški ugrabili in vso posest in orožje sub poena infidelitatis. Ako ne izročite, vzame ga ban s sabljo in kopjem, puško in lombardo, cum brachio regni.«

»Plemeniti gospod iz Miketinca,« je odvrnila Uršula, »recite vi svojemu banu, naj si pride po grad. Pričakujem ga na dobro večerjo — njega in njegov brachium.«

Odposlanec se je vrnil. Minulo je četrt ure. Banova vojska se je približala selu. Hipoma so zatrobile trobente in zagrmeli bobni. Od daleč so sevale v mesečini dolge vrste kopelja in pušk, a od povsodi so se čule zapovedi četovodij. Čez nekoliko je zasedla vojska ravni prostor med Savo in grajskim bregom. Iznenada je vdrl v selo oddelek banskih husarjev, ali planil je prednje Konjski s svojo četo. Zabliskale so se sablje, počilo je nekoliko samokresov, začulo se je nekoliko vzklikov. Konjski se je umeknil na cesto za grad. V hipu so navalili v naglem diru trije oddelki huzarjev pod Gašo Alapičem in četa Bakačevih svobodnjakov na konju ter so zasedli cesto na severu in izhod soteske pri mlinih. Ivaniški bombardirji so se razvrstili na holmu nasproti gradu. Štiri čete pehote in dve stotniji nemških mušketirjev ste se postavili pod brdo nasproti vhodu v grad, a proti zapadnemu obromku grajskega griča je hitela gruča Uskokov. Za pehoto je stal pod čelado na konju mračno ban Peter a poleg njega Ivan Alapić z bansko zastavo. Ban je mahnil s sabljo, Alapić je dvignil zastavo, ter zapovedal:

»Sprožite lombarde!«

Sedaj je počil top — sedaj drugi, sedaj tretji, četrti, in iznova je padal strel za strelom, grmel grom za gromom. V gori je gromovito odmevalo, beli dim se je vil po hrastovem vejevju ter se spuščal v črno žrelo soteske. Krogla za kroglo je prasnila v grajski zid, da se je kamenje drobilo kot toča. In zopet je mahnil ban s sablio in zaklical z gromovitim glasom:

»Dve četi pehote naprej! Naskok! Na grajska vrata! Mušketirji na levo!«

Bobni so zagrmeli. Četa je zaorila donebesno. Dve prvi četi ste hiteli ob bregu. Vodil ju je kapetan Vlašić, mahajoč s sablio. Sedaj so na pol brega. Nič. »Naprej!« je kričal kapetan. In leteli so dalje. Nič. »Naprej!« Sedaj so pod zidom. Ustavili so se. Sedaj — — — šestero strelov je zagrmelo iz gradu, po zraku je zaorilo grozno vpitje, a pod belim dimom se je zvijalo petdeset krvavih teles. A iz grozna ven, iz krika je zahreščal z grada ženski glas:

da mu odvzamejo Benetke pomorski promet v Jadranu, ki si ga je pridobil doslej. Za Hortisa pa je to samo brezpomemben mimogredoč dogodek, češ obe mesti se morate sporazumeti, in zgodovina da uči, da noben oblak ni nikdar zatemnjeval sporazuma med obema mestoma. Tu se je zgodovinar Hortis pač nekoliko urezal, kajti zgodovina Trsta govori o stoinstoletnih bojih med Trstom in Benetkami, v katerih je Trst dovolj bridko občutil benečansko pest. Priznal pa je vendar Hortis, da premestitev izhodišča velikih pomorskih prog iz Trsta v Benetke pomenja za Trst težak udarec, in še temboli, ker ima Trst popolnoma drugo zaledje kot pa Benetke. Omenal je tudi premestitev pomorskega observatorija iz Trsta, kar pomenja tudi izgubo za Trst. — Da, res je: ni vse zlato, kar se sveti, in Trst je v nezlatem blesku neprestanih praznikov in veselic, ki jih je preživljal že celo leto, le izgubljal, ne pa pridobival, in namesto da bi mu dajali, so mu celo odvzemali. In Hortis mu polaga na srce, da naj se reši sam! Tržačan bi dejal, da tudi marsikaj onega, kar se blesti v Hortisovi glavi, ni — zlato!

Neumni bi bili, če bi ne bili zlobni, namreč tisti ljudje, ki spravljajo v italijansko časopisje vesti iz Jugoslavije, katere mora vsak, tudi najpovršnejši poznavalec razmer v Jugoslaviji takoj na prvi pogled izpoznati za zlobne izmišljotine, katerim je edini namen spravljati mlado državo v slab glas pred svetom. Radi bi vendarle vedeli, kako korist naj ima italijanski narod odtod, da mu njegovo časopisje na tak nesramno zloben način orisava razmere v tisti sosedni državi, kamor vodi ravno iz Italije toliko potov do pridobivanja. Kako korist naj ima italijanski narod od takega hujskanja k sovraštvu proti državi, ki sama od Italije ne potrebuje ničesar, v kateri pa bi lahko stoinstotisoče Italijanov našlo svoj kruh, svoje življenje, kjer bi Italija imela najcenejši, ker najbližji, trg za svoje življenjske potrebščine: živila, les in marsikaj drugega, kajti Jugoslavija je v svojem naravnem bogastvu neznanski bogatejša od svoje, skoraj izključno na uvoz odvisnaj navezane sosede. Ali je potem v resnici treba danzadnem netiti ogenj sovraštva, ko bi bilo prijateljstvo med obema sosedoma tako nujno potrebno, in boli Italiji ko Jugoslaviji?! Toda ne; lažko časopisje, posebno ono, ki izhaja iz kolena Abrahamovega, se z naravnost pohotno slastjo valja v obrekovanju Jugoslavije, iščoč vsake prilike, da bi le še boli podžgalo itak že dovolj visoko plamtečo mržnjo med obema narodoma. Zabeležimo naj le naslednjo vest, ki jo čitamo v nekem tržaškem listu, došlo mu baje iz Beljaka: »V rožeški občini, na koroškem ozemlju, protizakonito in proti volji pariške konference zasedenem po Jugoslovanih, so prošlo nedeljo jugoslovanski vojaki usmrtili župana Adamitscha, po narodnosti Nemca. Gre očitno za umor političnega značaja. Očividno Jugoslovani med Karavankami in Dravo uvajajo balkanske običaje. Gorje koroškemu prebivalstvu, če ne bi bilo tamkaj italijanskih čet.« — All ni res slišano to? Rožeška občina se nahaja v pasu A, kd je v zmislu odredeb mirovne konference zasečen po Jugoslovenih. Župana Adamiča v Rožeku ne poznamo, pač pa v Vrbi, ki je zasedena po Nemcih, oziroma morda Italijanih, in ker je na rožeškem mostu čez Dravo obojna straža, je prav lahko mogoče, da je bil ustreljen kak Adamič ali Adamitsch, če je hotel morda skrivaj mimo straže preko meje. Take stvari se dogajajo povsod na meji, ne da bi se smatrale za bogve kake grozovitosti. Koliko ljudi je padlo na naši premirni črti, ker se niso pokorili klicu straž. Ali so se morda tudi tu »uvajali balkanski običaji«? Da je bil Adamitsch nemške narodnosti, je bilo seveda res treba povedati posebej, ker bi drugače nihče ne mogel ugeniti tega, kakor tudi ne, da italijanske čete ščitijo koroško prebivalstvo, ne vemo, kakšnega gorja. Kolikor je nam znano, ni v vsem pasu A na Koroškem niti enega italijanskega vojaka; čitali pa smo v nemških listih, da i prebivalstvo pasu B i ostale Koroške prav iskreno želi, da bi ga tudi tamkaj že ne bilo nobenoga. Taka je resnica. Čemu potem toliko neumnosti, da bi se zakrila ta resnica, čemu toliko zlobe, da bi se narod razburjal zaradi laži?!

Nič se ni naučil in nič ni pozabil. Prejeli smo: Nekateri naši ljudje se že hudujejo nad Mayerjevim glasilom, češ da je že zopet začelo lagati in buniti svoje čitatelje! Čudni so ti ljudje! Kako bi mogel Mayer postopati drugače, ko je vendar bil vedno dosleden v sovraštvu do vsega, kar ne trobi v njegov rog — a nas je »ljubil« še posebno! Naučiti se ni mogel nič, ker je bil že prej profesor v poročanju neresnic. Pozabiti pa tudi ni mogel, ker ni dostopen resnici. Glejte dunajske liste sedaj in videli boste, da so še vedno oni iz časov pred vojno. Pustimo torej te ljudi, naj lažejo. Dokajmo pa na to, da njih laži ne dospejo previsoko in da v prvi vrsti ne okužijo našega ljudstva. Proč s sličnim čtivom!

Slovensko gledališče. V nedeljo, 7. t. m., sta dve predstavi. Popoldne, **točno ob 15,** se ponovi zadnjič v sezoni, pri premijeri in reprizi krasno uspela, močna Andrejeva drama v štirih dejanjih »Anfisa« z gdč. Vonkovo v naslovni in z g. Silo v glavni moški ulogi. Opozarjamo prav posebno na to predstavo, ker se uprizori zadnjič v sezoni. Zvečer, točno ob 20, se bo vršila repriza krasnega Ibsenovega igrokaza v treh dejanjih, »Nore«, ki je pri snočnji premijeri dosegla popoln uspeh. Naslovno ulogo igra gdč. Mezgečeva in glavno moško ulogo, njenega moža, g. Mikolič. Poleg nju nastopijo v večjih ulogah gg. Terčič, Kralj in ga. Silova. — Vstopnice so v predprodaji pri gledališki blagajni v veži Nar. doma.

— Snočnji predstavi »Nore« v našem gledališču je prisostvoval tudi dramaturg ljubljanskega Narodnega gledališča, pesnik Pavel Golja, ki se vrača iz Pariza v Ljubljano. Ogledal si je naš skromni oder, se seznanil z igralci in čestital vodstvu k dosedanjim uspehom, ki so velikega kulturnega pomena za naš narod ob Adriji.

— Danes točno ob 14.50 vaja za ves angažirani ansambl. Zvečer točno ob 20 vaja za ves ansambl sploh. Povabljeni so gg. Kosič, Širok, Pauletič, Pregarc, Hrešćak, Potrato, Karuza. Sprejemajo se tudi novi člani. Pri tem so seveda zaposlene vse gospodične.

Nesreča nikdar ne počiva. Fran Sitar, 50letni železničar, ki je minule pomladi z mnogimi tovariši moral ven v Jugoslavijo, je prišel pred 3 tedni v Trst, da si popelje v Ljubljano svoje pohištvo. Ker je pa žal dospel semkaj prekasno za zadnji izseljeniški vlak, se je povrnil zopet v Ljubljano, kjer so mu predstojniki na to dali na razpolago poseben vagon, da ga priklopi k vlaku v Trst in si poizkusi še pred zapretjem meje pripeljati svoje pohištvo v Ljubljano. Ali to svojo srečo je poplačal ubogi Sitar z življenjem. Ko je namreč dospel minuli četrtek v Borovnico, je stopil iz osebnega vlaka in pogledal za priklopljenim vagonom, v skrbeh, da mu se ne bi kako izgubil; pri tem pa je padel tako nesrečno v temni noči z glavo na tir, da je ostal mrtev na licu mesta. Uboga žena, ki ga je spremljala, je morala ostati v Borovnici par dni, da pomesrečenega soproga pokoplje; dospela je sedaj v Trst, da reši vsaj svoje pohištvo.

Socijalnodemokratsko pokrajinsko zborovanje. Izvrševalni odbor laške socijalnodemokratske stranke za Julijsko Benečijo je sklenil v svoji zadnji seji, da se bo 3. in 4. januarja vršilo v Trstu pokrajinsko zborovanje stranke, ki se bo bavilo s težavnimi razmerami, ki vladajo v zasedenem ozemlju. Za to zborovanje se je določil naslednji dnevni red: 1. Za svobodo in odpravo vojaške vladavine: poročevalca Callini in Regent. 2. Položaj Julijske Benečije z ozirom na priklopitev k Italijanskemu kraljestvu: a) avtonomija občin, pokrajin, socijalnih zavarovanj: poročevalec Pittoni; b) vprašanje valute, razvoj industrije in trgovine ter odnošaji z inozemstvom: poročevalec Cerniutz; c) zakonodaja: poročevalec dr. Tuma; č) šolsko vprašanje: poročevalec Pisoni; d) socijalno zavarovanje: poročevalec prof. Inwinkl; e) odškodnine in obnova: poročevalec Tonet; f) pokojnine vdovam, sirotam in pohabljencem: poročevalec dr. De Rosa. 3. Ustanovitev splošnega sveta proletarskih ustanov z razrednim značajem: poročevalec Passigli.

Repa — ščava! Prejeli smo: Nič ne glejte grdo na naslov te notice. Zapisano je bilo te dni v Mayerjevem glasilu tako in jaz sem samo iz »rappe« napravil repo — »sciava« pa je »Piccolova«! Ker mu menda ne puste, da bi nas nazival s sužnji, se je razjezil nad siromašno repo in ji dal njemu tako slačko ime — ščava! Neko drugo trobilo, ki ne zasluži, da bi je imenovali, je tudi začelo ometavati s »kriki«, kar zopet pomenja — sužnje! Ne bomo se prerekali s temi »pristnimi« Lahi, temveč zasedaj pravimo le, da bi se z onimi iz kraljestva dalo še izhajati, ko bi ne bilo odpadnikov, ki žalijo in zasramujejo one, ki so jih nedavno temu — rešili lakote.

Nagrada iz ustanove Deseppi. Tržaški magistrat poroča: Do 30. decembra t. l. je razpisan natečaj za nagrado 400 lir iz ustanove Deseppi, ki se podeli sposobnemu, delavnemu in poštenemu delavcu, pristojnemu in bivajočemu v tržaški občini, ki more in hoče v resnici na lastno roko izvrševati izvoljen poklic ali obrt in bi tega ne mogel storiti samo s svojimi sredstvi brez tuje pomoči. Denar se izplača takoj, čim dokaže rokodelec, kateremu se nagrada podeli, da je napravil potrebne korake, ki jamčijo za otvoritev obrti ali poklica, in sicer mora prositec podati ta dokaz tekom enega leta po dnevu, na katerega mu je bila dovoljena nagrada. Prosilci morajo priložiti prošnji naslednja izpričevala: 1. Dokazilo o njihovi sposobnosti za izvrševanje obrti, poklica, ali rokodelstva, kateremu se hočejo posvetiti; 2. rojstni list; 3. izpričevalo o pristojnosti v tržaški občini; 4. izpričevalo o dobrem vedenju, izdano od pristojne oblasti.

Razpis natečaja za mesto lekarniškega asistenta. Mestni magistrat naznanja: Do 20. decembra t. l. je razpisan natečaj za mesto lekarniškega asistenta pri občinski bolnišnici. Tak činovnik ni nameščen kot stalni uradnik. Služba je po dogovoru in se uredi po pravilih zakona od 16. januarja 1910., št. 20. Prošnje, kolkovane z dvelirnim kolkom in opremljene s potrebnimi izpričevali, se morajo poslati v gorinavedenem roku vložnemu uradu tukajšnjega magistrata. Nadaljna podrobna pojasnila se dobe v uradnih urah pri 2. oddelku mestnega magistrata.

Obletnica slovenskega mecena. Letos je minulo 60 let, odkar je umrl ljubljanski škof in veliki mecen **A. A. Wolf.** Rojen v Idriji, je bil stolni kaplan v Ljubljani, beneficijat v Idriji, notar v škofijski pisarni, svetovalec in šolski poročevalec na tržaškem namestništvu, od l. 1824. do svoje smrti († 1859) ljubljanski škof. — Pošiljal je najboljše bogoslovce na Dunaj v »Avgustinum«, da bi se tam učili za bogoslovne profesorje; ustanovil mnogo vikarijatov, sam zboljšal slabo plačo dubovnikov, podaril za »semeniško knjižnico« 5000 gld., ustanovil »dijaško semenišče« in daroval v to svrho 40.000 gld. — Ker je bilo sv. pismo pošlo koncem minulega stoletja, prevedeno po Japlju i. dr. (izšlo l. 1784.—1802.), je dal ravnatelju ljubljanskega semenišča Juriju Volcu veliko nalogo, da prevede na novo sv. pismo. Vse sv. pismo je izšlo v 6 lepih zvezkih (1856—59) na stroške kneza in škofa Ant. Al. Wolfa. S tem smo dobili Slovenci tretji celotni prevod sv. pisma. (Prvi: Dalmatinov; drugi: Japljev!) Na stroške tega mecena se je natisnil »Wolfov nemško-slovenski slovar« (uredil M. Cigale) in »Wolfov slovensko-nemški slovar« (uredil M. Pleteršnik.) — Veliki Wolf je podpiral vse dobre namene; njegovo delovanje je kulturno-zgodovinske važnosti.

Mestna zastavljalnica. Danes predpoldne se bodo prodajale razne dragocenosti, zastavljene meseca marca 1919. na zastavne listke od št. 10900 do št. 11000 serije 144, popoldne pa nedragoceni, že zapadli predmeti iste serije.

Mina ju je ranila. Včeraj okoli poldne so pripeljali v tukajšnjo bolnišnico Franca in Alojzija Rijavca (prvi 24, drugi 21 let star), iz ajdovske okolice; stavila sta neko mino, ki je med delom eksplodirala in oba mladeniča nevarno ranila. Franc je dobil razne poškodbe po obrazu, rokah in kolenih. Alojzij pa težke rane skoro po vsem telesu. Sprejeli so ju v 10. oddeleku.

Poizkušen samomor. Včeraj opoldne je našel občinski stražar Pin v ljudskem vrtu Katerino Grusovin, staro 31 let, stanujočo v ulici Solitario 14, ki se je zvijala v hudih bolečinah na neki klopi; izpila je precejšnjo množino ocetne kiseline. Stražar jo je dal odpeljati z nekim vojaškim avtomobilom na rešilno postajo, kjer ji je zdravnik izpral želodec. Nato so jo odpeljali v mestno bolnišnico, kjer se nahaja v nevarnem stanju. Vzroki samomorilnega namena so baje družinske razmere.

Menjal je stanovanje. Pomorščak Anton Juras, star 19 let, je stanoval pri Mariji Purich v ulici Riborgo 6; v soboto je šel iz stanovanja, ne da bi prej plačal 67 lir, katere je bil dolžan gospodinji za stanarino, in si vzel iz neke omare 3800 lir, ves denar, ki ga je imela Marija Purich. Žena je javila tatvino orožnikom, ki so včeraj zasačili Jurasa; rekel jim je, da išče stanovanje. Pri njem niso našli niti stotinke. Stanovanje so mu pa vendar preskrbeli v ulici Coroneo.

Kupčija z vinom. Policijska agenta Turus in Soravito sta našla v prodajalni Albina Fantome 3 kvintale sira, katerega je prodajalec kupil od nekega Silvestrija po 14 lir kg. Šla sta na Silvestrijevo stanovanje v ulici Madonnina 34 in aretirala Silvestrija, ki jima je povedal, da je dobil ono blago od nekaterih vojakov, ki so bili predsnočnim z avtomobilom, polnim blaga, v ulici Fabio Severo. Policija izsleduje one vojake.

Tatvina. Minulo noč so vdrli neznani tatovi v skladišče Ivanke Kraljeve v ulici del Tintore 3 in ukradli za 17.000 lir suknenega blaga in perila. Velik del ukradenega blaga so našli v bližnji veži pod stopnicami. Orožniki skušajo priti tatovom na sled.

Za 140 lir sira in slanine so snoči ukradli neznanci iz gostilne Maksimilijana Tenceja na trgu Santorio 3. Tence je javil tatvino orožnikom.

Tihotapstvo. Iz proste luke je hotel odnesti Peter C. v rokavih svoje sukne 4 kg rozin. Ni se mu posrečilo, kajti iz enega rokava so mu začele padati rozine po tleh, ravno ko je šel mimo njega orožnik. Orožnik ga je ustavil in ko je videl, zakaj gre, ga je odpeljal v zapore v ulico Coroneo.

Porotno sodišče.

Trgovec s konji.

Včeraj se je vršila razprava proti Andreju Segulinu, trgovcu s konji, iz Planine. Segulin si je bil že parkrat izposodil od Antonije Rasperjeve z Zgornje Planine voz s parom konj in se peljal po svojih opravkih v razne vasi; prišel je pa vsakikrat ob napovedanem času nazaj in izročil konja in kobilo ter voz Antoniji Rasparjevi. 6. februarja se je zopet odpeljal z Rasparjevima konjema in vozom po opravkih s konjskim mešetarjem Ivanom Urbasom v Ivanjeselo; rekel je, da se vrne naslednjega dne. Andreja Segulina pa ni bilo več nazaj. Našli so ga orožniki v Trstu, ko je prodajal voz. Konja in kobilo je že prej prodal nekemu Antonu Spangherju za 6800 kron; Spangher je moral seveda vrniti oba konja. Antonija Rasperjeva je dobila vse svoje blago, vredno 9360 kron oz. 3752 lir, nazaj. Razun tega je Anton Segulin obtožen radi poneverjenja, ker si je 10. januarja 1919. obdržal in prisvojil 2029'80 lir, katere mu je bil poveril njegov sodrug Anton Segulin.

Pred sodiščem je obtoženec trdil, da ni nikakor hotel oškodovati Antonijo Rasperjevo in ji ukrasti konja, pač pa da se je pogajal žnjo za oba konja, ki ju je on cenil na 8000 kron. Konja sta mu bila po volji; toda do sporazuma ni prišlo. Ko je nekoč prišel k Rasparjevim, mu je Rasparjeva hčerka rekla, naj proda konja, nakar se je odpeljal v Trst in ju tudi prodal. Glede obtožbe s strani Antona Segulina, se obtoženec čudi, kako ga je mogel njegov sodrug obtožiti poneverjenja. Govoril je o kupčijah, ki sta jih skupno sklepala in trdil, da se je brigal njegov sodrug samo za dobičke, o izgubah pa da ni hotel nič vedeti. Trdil je, da njemu ni treba krasti in poneverjati denarja, ker je bogataš, o čemer se lahko informirajo v njegovi občini.

Antonija Rasperjeva pravi, da je onega dne prišel Segulin z mešetarjem Urbasom in da mu je posodila voz in konja, ker je obtoženec trdil, da se že drugega dne vrne. Hčerka mu ni mogla naročiti, naj proda konja, ker ne more tega storiti brez privoljenja njenega soproga, ki je bil takrat odsoten. Rasperjeva hčerka ni mogla priti k razpravi; prečitala se je njena izjava, ki se strinja z materinimi trditvami.

Nato sta bila zaslišana Ivan Urbas in njegov sin; oba mislita, da je kolikor je njima znano, naročila Rasperjeva hči Segulinu, naj proda konja. Segulina poznata kot poštenjaka in bogatega prekupovalca. Zaslišanih je bilo še nekaj prič, ki niso izpovedale nič važnega.

Na podlagi porotniškega izreka je obsodilo sodišče Andreja Segulina na 8 mesecev ječe.

Dopisi.

V Kozini prirede običajni »Miklavžev večer« v nedeljo, 7. decembra, ob 18, v prostorih »Hotela Kozine«. Darovi naj se prinesejo v nedeljo zjutraj ali popoldan. Vabljeni so vsi domačini, pa tudi gostje iz sosednjih vasi bodo dobrodošli.

Iz Koprive na Krasu. Pišejo nam: Nepričakovani oglas v cenjeni »Edinosti« z dne 29. novembra, v katerem so se vabili lovci na medvede, tigre, slone, morske kače, nosoroge itd., nas je zelo presenetil. Začudeno smo se povpraševali drug drugega, kaj naj to pomeni? Eni so trdili, da se taka divjačina šele pripelje v zaprtih vozovih v našo občino in spusti po gozdovih, nakar se začne zanimiv lov. Drugi so trdili, da bodo nastavljali le štopane živali ter se bodo lovci vadili v streljanju. Tretji so dokazovali, da se res kdaj po našem slovenskem krasu čudna vrst živali, ki je pa še boli nevarna, kakor levi, medvedi, tigri itd. Kaj bo, kaj bo!? Toliko smo že pretrpeli tekom dolge svetovne vojne, a sedaj še ta golazen! O joj, o joj! Nestrpno smo pričakovali usodepolnega dne! Pride toliko zaželjena nedelja! Na vse zgodaj nas je bila že večja družba sredi vasi, in pričakovali smo pogumnih tržaških slovenskih lovcev. Okoli 8 so bili tu t. j. ravno v času, ko so se postavljali divji petelini. Že zunanjost naših vrlih lovcev je pričala, da uspeh ne izostane. Zastopan je bil Trst z okolico, pa tudi Breg, v dokaz, da tudi naša Istra želi živeti v složni, bratski ljubezni z našo zverino. Lovci so potrebovali dokaj gonjačev. Mi vaščani, polni strahu pred medvedi, tigri, morskimi kačami itd., smo jim takoj odpovedali pomoč. No, končno se nam je pojasnilo, da se je v oglasu v »Edinosti« vrinil tiskarski škrat, kajti v oglasu bi se moralo glasiti, da se bodo streljali zajci, srne, lisice, dočim so izključeni medvedi, tigri, sloni, kače itd. Hvala Bogu! Zahvalili smo se za prijazno pojasnilo in šli na lov. Lovci so si takoj določili vsak svojo številko, da jih ni bilo treba klicati po priimku in imenu, ker bi se s tem preplašila divjačina. Lov je bil nad vse zanimiv, kratkočasen,

MALI OGLASI

so računajo po 10 stot. beseda Najmanjša pristojbina L 1'—. Debele črke 20 stot beseda. Najmanjša pristojbina L 2'—.

SREBRN DENAR kupujem po najvišjih cenah v vsaki množini. Pridem lahko poni. Alojz Povh, Garibaldijev trg št. 3 (prej Barriera.) 3341

SPREJMEM takoj učenca za trgovino jestvin. — Prednost imajo oni z dežele. Kuret, Settefontane št. 1. 4429

IŠČEM učitelja angleščine. Ponudbe pod »Takoj« na ins. odd. Edinosti. 4415

KROJAČNICA Avgust Štular ul. S. Francesco d'Asisi štev. 34, III. je edina dobroznana krojačnica v Trstu. 3367

SREBRN denar in zlato kupuje po najvišjih cenah Albert Povh, urar, ulica Manzoni št. 17, vr. 2, pritličje. Obveščen, pridem tudi na dom. 4428

FOTOGRAF A. JERKIČ. Trst, ul. Roma 24. Gorica Corso št. 36 na dvorišču. P 711

KUPUJEM VREČE in cunje. F. Babič, Molin grande štev. 20. 4403

ZOBOZDRAVNIŠKI KABINET
ulica Chiozza št. 5, I. nadstr.
Sprejema od 9—13 in od 15—17. Izvršujejo se umetni zobje v kakršnemsibodi sistemu z nebom in brez neba po moderni tehniki.
Dr. F. Tamburlini
MARIO MORO, tehnični vodja.

Išče se knjigovodja
izurjen v sestavi bilance. Ponudbe s prepisi izpričeval na inser. odd. Edinosti pod „Tovarna na deželi.“

Javna dražba.
10. t. m. in naslednje dni se bo
prodajalo
iz proste roke na drobno ali pa vse skupaj na
javni dražbi
veliko posestvo s sadnim drevjem, njive, travniki, gozdi, razno orodje, 50 ovac, goveja živina ter poslopje z 2 vodovodi ob glavni cesti.
Josip Zenko, Gornje Vreme pri Divači.

Kapitalisti pozor!
Na dve veliki lepi posestvi z gozdovi in vsemi pritiklinami, vrednimi nad pol milijona lir, išče se za kratek rok, proti visokim obrestim na pryo vknjižbo od 50 do 1000 tisoč lir posojila. Naslov pove inser. odd. pod št. 3886.

G. PINO, zlatarnica-urarnica
Trst, Corso štev. 15
Kupujem srebrne krone in goldinarje po najvišjih cenah.

Edino le PERTOT urar v Trstu
ul. S. Francesco d'Assisi št. 15, II.
(nasproti tiskarne Edinosti)
kupuje vsakovrstno zlato in srebro po najvišjih cenah.

ZALOGA UR IN ZLATANINE ...
na veliko izbero se vdobi pri
A. POVH v Trstu
TRG GARIBALDI (BARRIERA) 3.

Avorium mazilo za čevlje
American Wax črni in barvani vosek za čevljarje
Voščilo za parkete
Lederfett maščoba za usnje in konjske oprave, neprekosljiva marka
Edini pooblaščenec:
AVON & RUGO — Trst
ulica Carpison 2 in ulica Coroneo 35
Naročbe sprejema tvrdka Debiasio & Dominis v Trstu ul. Molin grande 46

TRGOVINA KLOBUKOV
K. Cvenkel v Trstu
naznanja svojim cenjenim odjemalcem, da se je z dnem 24. avgusta t. l. preselila s Korza V. E. III. št. 28 za dve številki naprej, namreč na št. 24.

Sredi decembra izideta slovenski skladni in stenski koledar.
Naročila sprejemajo vse slovenske tozadevne trgovine in tiskarna Hinko Sax v Idriji.

Maribor.
Kdor želi posestva, hiše, vile, prodajalne itd. mu da pojasnila
rojak JANKO TROŠT, Maribor
Ferdinandova ulica 3, III.

PFAFF Stroj za šivanje in vezanje pravi nemški uzorci
Seidel & Neumann in ‚Singer‘ Gast & Gasser
Bogata zaloga vseh potrebščin. Mehanična delavnica za vsako popravljanja.
Tvrdka ustanovljen l. 1873
FRANCESCO BEDNAR
Trst, ul. Campanile 19

„SLAVIJA“
vzajemna zavarovalna banka
v Pragi
zavaruje proti požarju, strelu, na življenje itd. itd.
Rezevni zaklad nad 110 milijonov.
Informacije daje pisarna zastopstva
v Trstu, ul. 30. oktobra 12, I.
Generalno ravnateljstvo v Pragi.

Pozor! Posestniki gozdov, lesa za žago, dru za kurjavo in stavbenega lesa:
Kupim: Hlode (debla), smreko, bukev in jelovino pripravno za žago, dolžina najmanj 4 m. Če je večja množina, poskrbim za dovoz do postaje v zasedenem ozemlju, v slučaju potrebe tudi sam, ako se nahaja blago ob vozni cesti.
Kupim: Gozdove, v katerih se nahaja enak les, rabljiv za žago.
Kupim: Drva za kurjavo (hrast in bukev.)
Kupim: Stavbni les vsake vrste.
Ponudbe z natančno navedbo vrste lesa, množine, kraja, cene itd. je poslati na inser. oddelek Edinosti pod »Dobra kupčija 1919.«

Proda se lepa, skoraj nova
HIŠA
v najbolj zdravi, solnčnati legi Trsta.
Hiša ima 3 nadstropja in pritličje, skupaj 8 stanovanj; vsako stanovanje ima 4 sobe, sobico in kuhinjo, vodno napeljavo, plin in električno luč. Pred hišo je lep vrt.
Nese letno 11.000 L. Vse oddano. Cena nizka; proti takojšnemu plačilu.
Pojasnila daje inseratni oddelek Edinosti pod št. 120.000.

JADRANSKA BANKA
Deln. glav. K 30,000.000, Rezerva K 3,500.000
Centrala: TRST
Via Cassa di Risparmio 5 - Via S. Nicolò 9
Podružnice: Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Ljubljana, Metković, Spalato, Split, Šibenik, Zadar
Ekspozitura: Kranj.
Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle
Sprejema vloge
na hranilne knjižice proti 4½% letnim obrestim v dancogiro-prometu proti 3½% letnim obrestim. Na odpoved navezane zneske sprejema po najugodnejših pogojih, ki se imajo pogoditi od slučaja do slučaja.
Daje v najem varnostne predale (Cassa forti).
Blagajna posluje od 9.30—12.30 in 14.30—16

V Isavanje v šentjakobsko CM šolo danes in jutri od 9-12 in od 14-16.

a kar nas je najbolj razveselilo, da je bilo tako veselo razpoloženje med lovci, polno humorja, polno dovtipov. Le ubogi oni, ki mu je zajec ušel ali ga ni zadel! Sicer je itak imel vsak poln nahrbtnik izgovorov. Ali je bil zajec premajhen, ali ni hotel zajca ubiti, da se ne uniči popolnoma zajčji rod, ali je bil zajec predaleč, ali pa se je izgovarjal, da je streljal le na šojo itd. Rekord je pa dobil oni, ki je streljal zajca, a so končno gonjači privlekli lepo, veliko — srno! Po končanem in dobro uspelem lovu se je razvila v domači gostilni prijetna zabava z lepim ubranim petjem, napitnicami in pogovori, v katerih smo izvedeli marsikaj pametnega in koristnega. Naj ne pozabim tudi omeniti, da je počastilo lovsko družbo večje število tržaških izletnikov — nazivali so jih s »trotl«, — ki so pa prišli — kakor smo se prepričali radi izvrstnega terena in ne radi lova. Mi Koprivci si želimo, da bi nas večkrat počastili s svojim obiskom naši slovenski lovci, apeliramo pa tudi na druge naše kraške občine, naj v prvi vrsti gledajo na to, da oddajo love našim ljudem v roke, kajti spoznali smo ob tej priliki da smo bili doseđaj le sužnji ljudi tržaške kamore, ki so nas le žalili in gledali kot medvede, tigre, slone in nosoroge, dočim smo pa bili v nedeljski družbi cela družina in tako naj bi bilo povsod pri nas!

Z Brega. — Pišejo nam: Kdor je poznal naš Breg pred vojno in se sedaj vrača v naše vasi, se bo začudil, kako mrtvilo vlada po njih. Pred vojno so naša pevska in godbena društva slovela daleč naokrog, v narodnem oziru je Breg načeloval slovenski Istri. Narodna društva po raznih vaseh so medseboj tekmovala, prireditve so se vršile redno in s ponosom smo gledali, kako se naše ljudstvo vzbuja k vedno lepšemu življenju. Toda prišla je vojna in prekinila to nadebudno delovanje. Može in fante smo šli na bojno polje, kdor je ostal, ni zmogel prevelikega dela in tako je vse zaspalo in čakalo lepših dni. Toda vojna je končala in je žalibog tudi v Bregu zahtevala svojih žrtev in veliko dobrih in delavnih fantov in mož pogrešamo v naših družinah in v naši družbi.

Naša družba spe naprej spanje pravičnega, v celem dolgem letu ni bilo niti ene narodne prireditve, pač pa vse polno plesov, ki so požrli nad 60.000 lir narodnega premoženja! Koliko koristnega bi lahko zanje kupili, koliko knjig za naše knjižnice, koliko prihrankov v naših posojilnicah, koliko potrebnega kmetskega orodja in semen, koliko drugih stvari, ki nam jih primankuje! Vojna je zanesla med nas vso kugo svojih posledic: posirovelost in podivjanost naših otrok, ki ne ubogajo in ne spoštujejo nikogar več, pijančevanje med naše fante in može, zapravljivost med nami, ne pomagamo si v nesrečah in potrebah, vsak skuša le grabiti in izkoriščevati Svojih učiteljev in duhovnikov ne spoštujemo več, smatramo jih za naše hlapce, o katerih pravimo, da niso zato, da nas učijo in vodijo, ampak da nam — služijo! Zato se po štiriletni odsotnosti nisem začudil, ko sem videl da naše učiteljstvo nima več tistega veselja do dela in tiste ljubezni do nas, kot ga je imelo pred vojno. Toda svet me je izučil, da ima le ono ljudstvo srečno in bogato bodočnost, ki spoštuje in ljubi svoje učitelje in voditelje, ki se izobrazuje in ki ima zdravo in ubogljivo mladino! Zato, dragi Breg, zbudi se in ne delaj sramote svoji preteklosti in ne kopli groba svoji bodočnosti! — **Brežan.**

Iz Boruta u Istri nam pišu: Retko se čita u novinama o našem Borutu, pa i šta bi, ta svi nas poznadu ko stare narodne korenjake-kremenjake. Nije lepo da se sami hvalimo, ali mi smo to uvek znali i delom pokazati, kad je trebalo a kaže se: »delo hvali mojstra«. Neka niko ne misli, da borutski vrag spava, pak da nas nikad ne napastuje. — Baš smo sada zapali u veliku kušnju, i za nas u pravu nesreću. Evo o čemu se radi: Netko je nasamario oblasti, da mi Borućani želimo, neka bi se u školi učilo našu decu u talijanskom jeziku, mjesto da nam decu uče našu materinsku reč. Oblasti su tobožnju »našu« molbu uslišale, i ko grom iz vedra neba došla je na župana obavest, da ne će više biti naša škola... hrvatska. A i nama su pisali, da je sve to na našu molbu!! — Sav narod je planuo ko da ga opržiš. Ne gubeći časa, obratili smo se na Governatorat u Trstu, neka bi nam se ta nepravda popravial. Znatiželjni smo, da li će naša molba biti uslišana. — Meduto bila je premeštena dosadašnja naša učiteljica v Trviž a za Borut bio je imenovan neki mladi učitelj iz Pazina. Taj je mladi čovjek veoma dobar, a govori i hrvatski, pa bismo ga oberučke primili, da nam on smije decu učiti u materinskom govoru. Žalibože, danas ne možemo uvažavati osobe nego njihov rad. Dok se opet ne promeni, naša deca ne će polaziti škole. — Borućani su dosta dobri posednici, pa imadu i šuma prilično prostranih. Drva su naši ljudi do sada prodavali u Pazinu, i to je uz seno bio glavni prihod za Borut. Što se pak ove godine radi sa šumama, prelazi se svaku meru. Tu se drvo seče ko iz straha, da će se kasno šume iseći. Vuče se na železničkoj stanici i od tuda nam se vlakovima odvaža naša bukva i hrast. — Poznato je, da ima naš seljak sve manje novaca, a troška svaki dan više, pak da je prisiljen drvo seći i prodavati. No sve treba da ima neku meru. — Pripoveda se o sedam gladnih godina, i mi moramo ove uvek imati pred očima. Sam Bog zna, da li je baš tekuća godina ona sedma i najgladnija. Narode, čuvaj šume ko oko u glavi, ne seci ih, nego u najvećoj nuždi, jer bi mogla nastati još veća potreba novaca negoli je danas, a drvo se uvek lahko proda. — Iz Cerovlja prema Borutu grade cestu. Niso još došli do našega »konfina«, ali vidjamo radnike gdje rade svaki dan na toj cesti, pak se nadamo, da ćemo se u kratko i mi Borućani »šćakladama« vozikati. — Već smo sada ponositi, a onda, tko će se s nama?!

Književnost in umetnost.

Koledar za prestopno leto 1920. Uredil dr. A. Pavlica. Tiskala, izdala in založila »Narodna Tiskarna« v Gorici, ul. Vetturini št. 9 (»Gregorčičev dom«). Cena l. 2'60. — Z geslom »Naši begunci se vračajo....« je izdala goriška Narodna Tiskarna ta koledar v obliki osmerke, in ga, kar je posebno hvalevredno, napolnila z mnogoštevilnimi slikami po voini opustošenih slovenskih krajev na Goriškem. Poleg običajne koledarske vsebine imamo tu potem še raznovrstno zabavno in poučno gradivo, igrokaz v treh dejanjih »Dva prstana«, ki ni ravno najboljši, spominski spis o amerikanskem župniku Andreju Smrekarju, goriškem rojaku, Oskar Wildejevega »Zvezdána« v Gradnikovem prevodu, Jos. Grilančeve »Spomine«, Ponikovskega verzifikačijo »Zvonove in topove« ter spise kakor »Italija in Vatikan«, »Boljševiki«, »Naša organizacija«, »Za ta in oni svet«, »Solnčne ure«, »O plesu«, »Konec svetovne vojne«, »Prva pomoč«, »Podpore in odškodnine«, »Sodno postopanje, ko je treba koga proglasiti za mrtvega«, Nekaj črtic iz zgodovine primorskih Slovencev«, »Pregled o pristojbinah«, »Poštne določbe«. Za pesniški del so poskrbeli Ciril Strahota, Gradnik in Pastuškin. — Koledar, ki bo zlasti našemu kmetskemu ljudstvu zelo dobro došel kot nadomestilo za »Mohorjev« koledar, priporočamo kar najtopleje.

Iz zgodovine Trsta in njegovega prebivalstva.

II.

Turški navali so občutno utesnili pas tržaške trgovine. Benetke so po pogubnem miru iz leta 1508. izvrševali absolutno gospodstvo nad morjem, ovirajoč plovbo. Uskoki, ti nevarni zavezniki cesarja v bojih proti Turkom, so raztezali svoje ropanje in pustošenje na ladje vsake zastave ter ogrožali vožnjo po morju. Avstrija se je pokazala nesposobna, da bi preprečila ropanje Uskokov, v kar se je bila obvezala v dogovoru z leta 1612. Beneška republika ji je napovedala vojno. Z madridskim mirom v letu 1617. se je Ferdinand II. obvezal, da odstrani Uskoke z morja, da sežge ladje piratov ter da bo držal zadostno posadko v Senju. Vsled te dolge vojne se je prebivalstvo Trsta, itak že hudo zadeto po kugi, skrčilo na 3000 duš. Z letom 1617. je začela dolga doba miru. Ali, cesar Ferdinand II., zapleten v uničevalno tridesetletno vojno, se ni mogel brigati za usodo Trsta. Tudi njegov naslednik, Ferdinand III., ni mogel storiti kaj več. Vendar se je po miru, sklenjenem v letu 1617. trgovina nekoliko povzdignila in so se gospodarski odnošaji izboljšali, tako, da je v letu 1643. prebivalstvo Trsta štelo 6—7000 duš. V letu 1660. je moglo mesto prirediti cesarju Leopoldu I. sijajen sprejem, davši gostoljubje 1000 osebam njegovega spremstva in nad 1000 tujcev. Pa tudi ta vladar ni mogel storiti mnogo za povzdigo trgovine radi vojen proti Turkom, ki so trajale od leta 1660. do konca stoletja. In to je zopet izkoriščala beneška republika. Podjarmila si je pomorsko trgovino Trsta ter je s strogimi odredbami preprečala vsak svobodni razmah tržaškega trgovskega delovanja. Pomožna sredstva mesta so bila skrčena, ker so Benečani, poleg oviranja trgovine, otežavali pridelovanje vina in ovirali pridelovanje soli s konkurenco solišč na ozemlju republike. Na koncu sedemnajstega stoletja je mesto vedno bolj propadalo, dokler niso začeli dozorevati sadovi radikalnih ukrepov Karla VI., ki jim je uspelo, da so zboljšali usodo tega emporija.

Pod konec sedemnajstega in na začetku osemnajstega stoletja je bilo mesto še zaprto od zidov. Vnanji deli mesta so se raztezali od virov Brojnice (Aurisina) pa do Žavelj, zajemajoč sedanja predmestja do meje peščenega pasu, izvzemši Lonjer. V vnanjih delih mesta so bivali le kmetje, ki so se bavili z obdelovanjem polja in vinogradov, izdelovanjem soli in ribištvom. Prebivalci mesta in vnanjih delov, skupno tvoreč občino, so bili meščani, deležni pravic in svoboščin, podeljenih mestu. Vasi zgornje okolice, vštevši Lonjer, so bile podrejene mestu in so se imenovale »okraji«. Prebivalci okraja so uživali osebno svobodo, tako da so mogli zapuščati svoje ozemlje. Niso bili podrejeni državnim zakonom, ampak običajnemu pravu. Kar se tiče kazni, so bili odvisni od razsodbe sodnika. Pokorili so se samo sodni oblasti in ne drugim občinskim oblastim. Naložene jim dolžnosti so pa bile manjše, nego one meščanov. Bili so pripadniki v pravem pomenu besede.

Po uveljavljenju francoskih zakonov je odpadla vsaka razlika med meščani in okoličani; ti so bili v političnih stvareh izenačeni meščanom.

Razpravljajoč razsežno o gibanju prebivalstva na podlagi statističnih podatkov o rojstvih in umrljivosti naglaša pisec, da se je mesto vkljub vsem težkočam — vsled lastne moči in ugodnega zemljepisnega položaja jačilo potom asimilacije doseljujočega se elementa iz bližnjih pokrajin!!

Ukrepi Karla VI. iz leta 1717. in 1719. — preobrazba mesta iz majhnega pristanišča v svobodno pristanišče s pridruženimi napravami, odpretje Jadrana za svobodno plovbo, izpremenitev kolovozov v ceste za vozove, razširitev pomerija (stare meje mesta), ustvaritev pomorskega brodovja in velike trgovinske in plovbne družbe — vse to bi bilo moralo pospešiti izreden porast prebivalstva. Ali, temu ni bilo tako, ker mesto ni znalo izkoristiti teh novih naprav. V letu 1800. je štelo mesto le 28.028 prebivalcev. Vendar se je od leta 1735. do 1800. število prebivalstva popetorilo. V letu 1890. pa je štelo 155.471 prebivalcev.

Gospodarstvo.

Kolkovanje žigosanih kron v Sloveniji.

Dr. Gregor Žerjav, predsednik deželne vlade za Slovenijo, je priobčil v »Uradnem listu deželne vlade za Slovenijo« nastopna izvajanja:

Največji del težav, ki v njih tiče v enaki meri naš kmet, meščan in delavec, izvira iz tega, ker ni še urejeno vprašanje našega denarja. Vsak razsodni človek je videl, da treba nekaj ukreniti, da ne bo vrela čez naše meje ponarejena žigosana krona in da ne bo tako velikanskega števila kronskega papirja v prometu.

Mnogi so nasvetovali, naj se žigosana krona že zdaj izmenja za dinar, in sicer so se imenovala različna razmerja, n. pr., da bi se izmenjalo 3 ali 5 žigosanih kron za 1 dinar.

Osrednja vlada pa se ni mogla odločiti za take predloge: videla je namreč, da bi v novoosvobojenih krajih narod občutil tak ukrep kot gospodarski udarec. Zakaj nihče ne more jamčiti, da bi se za 1 dinar po izmenjavi dobivalo istotoliko blaga, kolikor se sedaj dobiva za 3 ali 5 kron. Zlasti so Slovenci želeli, naj se s končno izmenjavo še počaka; pogajali so seveda, da mora končna ureditev valutnega vprašanja kmalu priti, a zaenkrat se razmerje še ne da ustanoviti tako, da bi zadovoljilo široke sloje ljudstva in zagotovilo, da draginja še bolj ne naraste.

Osrednja vlada se je radi tega odločila, da zaenkrat odredi samo kolkovanje žigosanih kron, ki naj zapreči, da bi tuje krone s potvorjenim žigom vrele k nam. Kmalu za kolkovanjem ima priti še popolna izmena naše krone za nove bankovce enake vrednosti, da bo ponarejanje povsem nemogoče. Pozneje šele ima priti končna izmena za bodoči naš narodni denar.

Vsi se moramo potruditi, da se kolkovanje izvrši čim hitreje in gladkeje ter potem gledati, da dobi naša krona več notranje moči. Preveč je je, da bi se mogla brž popraviti proti inozemskemu denarju. Da se malo zmanjša množina kron, je vlada odredila, da se ob izmenjavi obdrži 20%. Za teh 20% se bo dobila pobotnica (priznanica), ki zagotavlja, da se bo ob končni izmenjavi krone v naš bodoči narodni novec (dinar) ta priznanica štela čisto ravno tako kakor kolkovana krona. Ne vzame se torej nikomur nič, in če se priznanica ne bo obrestovala, je napram temu treba le pomisliti, da bodo priznanice dobili največ tisti, ki danes tišče bankovce doma, nikar da bi jih bili naložili v zavode. Zdaj, ko se bodo bankovci kolkovali, so ti kratkovidneži trumoma začeli denar nositi v banke in ko so se te začele braniti in sprejemati nove vloge do kolkovanja le proti temu, da smejo ob dvigu vrniti 20% v priznanicah, zdaj kriče in tožijo, da izgube obresti, če dobe priznanice. Smešno, če kdo to sliši od tistih, ki so vse leto suhi papir tiščali brez obresti doma!

Pripominjam pa, da noben upnik ne sme, če mu hoče dolžnik vrniti zapadli dolg do dne, ko se začne kolkovanje, in še tri dni potem, odkloniti, da ne bi sprejel vsega denarja. Tudi trgovec, ki ima kot obrtnik dolžnost, da je občinstvu z blagom na razpolago, ne sme blaga zdaj krčiti ali celo dražiti. Zato pozivljem vsa oblastva, zlasti pa okrajna glavarstva, magistrate in policijo, naj trgovca, ki bi zdaj blago skrival ali dražil, nemudoma primejo po § 10. naredbe ministrstva za prehrano in obnovo dežel z dne 7. marca 1919. ter ga brez usmiljenja kaznujejo strogo, in sicer z zaporom in globo. Po vsej človeški pameti bi moralo kolkovanje in zmanjšanje števila kron za 20% prinesti znižanje cen. Zato bom vsako naraščanje cen v teh dneh smatral za navijanje. Sodbe, naj zadenejo Petra ali Pavla, bom potrdil tem rajši, čim teže bodo zadele navijalce in verižnike.

Občinstvo prosim, naj se ne dá zavajati po praznih govoricah. So ljudje med nami, ki sikajo strup na državo, pa naj se ukrene tako ali pa drugače. So tudi taki, ki zabavljajo na brate Srbe, češ, da pridrže 20% proti priznanici! Ti nehvaležneži pač nič ne mislijo. Pozabljajo, da je ves papirnati kronski denar, ki ga imamo v roki, pravzaprav vojno posojilo Avstrije in Ogrske, s katerim se je ulivalo in kovalo orožje zopet Srbijo. Pozabljajo, da za to krono ne stoji noben dolžnik in plačnik, če se je ne usmili naša država, ki s tem novoosvobojenim krajem dá sedem do osem milijard. In to plačilno obvezo kot dar novoosvobojenim delom kraljevine se pripravlja prevzeti vsa država in z njo tudi njen del Srbija, ki so ji s tem denarjem morili sinove! Kratkovidna nestrpnost naših ljudi je nerazumljiva in je že prava bolezen, ki se je razpasla.

Ko pride kolkovanje, vabim občinstvo, naj oblastvom olajša posel. Ko bo izvršeno, bomo vsak zase z vztrajnim delom, država pa s pametno gospodarsko politiko kmalu utrdili notranjo moč naši kroni. Potem se bo končna izmenjava dala izvesti na splošno zadovoljnost.

DAROVI.

— Za paviljon na Martinovem večeru ženske podružnice CMD je podaril g. Gemić 5 steklenic marsale. — Srčna hvala še enkrat cenj. damam in gospodičnam, ki so pomagale v paviljonih in pri prodajanju srečk, kakor tudi vsem drugim, ki so na kakršenkoli način pomagali k sijajnemu uspehu večera.

Borzna poročila.

Trst, dne 4. decembra 1919.

Tečaji:

Jadranska banka	250— 255
Cosulich (Austroamericana)	500— 505
Dalmatia (Parobr. dr.)	310— 320
Gerolimich	1300— 1350
Lloyd	890—compr.
Lussino	1400— 1450
Martinolich	340— 350
Navigazione Libera Triestina	1370— 1390
Oceania	405— 420
Premuda	530— 540
Tripcovich	500— 510
Ampelea	420— 430
Cement Dalmatia	285— 290
Cement Spalato	375— 385
Čistilnica petroleja	2100— 2150
Čistilnica riža	260— 270
Krka	361— 366
Tržaški Tramway	226— 230
Tržaška tvornica olja	825— 850

Švicarski tečaji.

ŽENEVA, 3. (S.) Italija 42'50; Nemčija 12'40; Avstrija, n. 4, st. 3'80; Anglija 21'05; Francija 52'50; Amerika 5'295.

Cenjeni inserenti, kateri nam pošiljajo oglase z dežele, naj nam oproste, če je oglas šele 10-15 dni pozneje objavljen, ker temu nismo krivi mi, ampak neurejene poštne razmere. — Prosimo tudi, da se oglasi plačajo antecipatno.

Pozor!

Izdelujem vsa lasna dela iz česanih (mešanih) in rezanih las po najnižjih cenah. — Kupujem izčesane in rezane lase. JOSIP KOLAKOVIČ, brivec in lasničar — Ajdovščina. — —

Edina distilacija pristnega

- brinjevca -

— in —

tropinovke

ŽAGAR & PLESNIČAR - Trst

Lastna distilacija Škedenj št. 10-21.

Urad v mestu:

ul. Donizetti 5 (vogal ul. S. Francesco)

Skladišče vermouthu najfinejše vrste in drugih likerjev.

— Transito: prosta luka. —

Riunione Adriatica di Sicurtà v Trstu.

(Lastna palača:). Ustanovljena leta 1838. Zavarov. proti škodi, povzročeni po ognju, streli in eksplozijah. Zavarovanja steklenih plošč proti razbitju. Zavarovanja proti tatvini z vlomom. Zavarovanja pošiljatev na morju in po suhem. Življenjska zavarovanja v najrazličnejših kombinacijah. Delniška glavnica in rezerve dne 31. decembra 1915 K 199,625.992'40. Stanje zavarovalne glavnice na življenje (31. 12. 1915) K 516.405.849'—. Odkar obstoja družba, je bilo v vseh branžah izplačano na škodah K 872,453.443'85. Zastopstva v vseh deželnih glavnih mestih in važnejših krajih.

Stavbeno podjetje L. OBLAK in drug v Ilirski Bistrici

naznanja, da sprejema vsa v stavbno stroko spadajoča dela in naročila za stavbni material tudi v Rubeših št. 8 pri Matuljah (zaloga cementa). — Načrti in proračuni pri sprejemu dela, brezplačno. — Posreduje tudi pri prodaji in nakupu zemljišč in stavb. — Istotam se kupi stroj za zdrobljenje gramoza in peska, bodisi z motorjem ali brez njega.

ZOBOZDRAVNIK

Dr. MRAČEK TRST

Corso 24, I. nadstropje

Ordinira od 9 - 12 dop. in od 3 - 6 pop.

Brezbolestno izdiranje zob, plombiranje in umetni zobje

Odhajanje in prihajanje vlakov.

Centralna južna postaja.

Odhodi.

0'30 D. v Beograd, Bukarešt, (črez Ljubljano Zagreb).
1'15 D. na Dunaj (črez Videm, Trbiž, vsaki ponedeljek, sredo in petek).
5'30 O. v Červinjan, Tržič (črez Bivio).
6'30 D. v Reko, črez Št. Peter na Krasu.
6'50 H. v Benetke (črez Bivio, Tržič, Videm).
7'10 R. v Milan, Pariz, London in Bordeaux (črez Červinjan).
8'30 H. v Logatec (zveza z Reko).
11'15 H. v Benetke (črez Bivio, Červinjan).
14'30 D. v Benetke (črez Tržič).
14'50 D. v Št. Peter na Krasu, Reko, Logatec.
15'15 O. v Logatec (črez Št. Peter na Krasu) v Ljubljano.
17'35 D. v Rim črez Červinjan, Benetke, Padovo, Bolognio.
17'55 O. v Videm (črez Bivio), Tržič (zveza s Červignanom, Gorica).
18'20 H. v Reko črez Št. Peter na Krasu.
19'30 D. na Dunaj (črez Logatec, Gradec) vsak ponedeljek, sredo in petek.

Dohodi.

2'10 D. Z Dunaja (črez Trbiž - Videm) vsako sredo, petek in nedeljo.
7'— D. Iz Belgrada, Bukarešta (črez Zagreb—Ljubljano).
8'30 O. Iz Logatca.
9'20 O. Iz Vidma (črez Gorico, Tržič, Nabrežino).
10'20 D. Z Reke (črez Št. Peter na Krasu).
13'50 D. Iz Rima (črez Bologio, Padovo, Benetke Červinjan).
16'30 D. Iz Logatca, Reke.
16'50 D. Iz Benetek (črez Videm, Tržič).
18'45 O. Iz Červinjana, Tržiča (črez Bivio).
19'20 H. Iz Benetek, Mestre, Červinjana (črez Bivio).
21'— H. Iz Logatca, (zveza z Reko).
23'— H. Iz Benetek (črez Videm, Gorico, Tržič, Bivio).
23'20 D. Z Reke
25'45 R. Iz Londona, Pariza, Bordeaux, Milana, Benetek, (črez Červinjan).

D. = Direktni vlak. O. = Osebni vlak. H. = Hitri vlak. R. = Razkošni vlak. B. = Brzovlak. M. = Mešanec.

Postaja pri Sv. Andreju.

Odhodi.

5'10 O. V Herpelje, Kozino, Kanfanar, Pulo.
5'46 M. V Koper, Buje, Poreč.
7'30 O. Na Opčine, Prvačino, Ajdovščino, Gorico, Podbrdo.
8'30 M. V Buje, Koper.
12'40 D. V Herpelje, Kozino, Kanfanar, Pulo.
15'50 O. Na Opčine, Prvačino, Ajdovščino, Gorico, Podbrdo.
16'50 O. V Herpelje, Kozino, Kanfanar, Rovini, Pulo.

Dohodi.

8'25 M. Iz Buj, Kopra.
10'20 O. Iz Pule, Rovinja, Kanfanara, Divače, Herpelj, Kozine.
11'20 O. Podbrda, Gorice, Ajdovščine, Prvačine, Opčin.
16'30 M. Buj, Kopra.
16'50 D. Pule, Rovinja, Kanfanara, Herpelj, Kozine.
19'40 O. Podbrda, Gorice, Ajdovščine, Prvačine, Opčin.
21'45 M. Poreča, Buj, Kopra.
22'20 O. Pule, Rovinja, Kanfanara, Herpelj, Divače.

MATERE!

Jutri zvečer pride

sv. Miklavž

gotovo s svojimi darovi, ki jih bo slučajno razdeljeval neprenehoma ves dan do 23. ure

ul. Chiozza št. 7, tvrdka za dražbeno prodajo.

DAR: Popolna nova soba! Ali ne zadostuje?

Vrednost predmeta, ki je določen za dar, presega vrednost 2500 lir.

Umetno - fotografični atelje

Slike - povečanje - slike na porcel. ploščah, umetne slike v velikih oblikah.

Trst — ulica Acquedotto štev. 27 — Trst

Pozor! — Govori se slovensko in hrvatsko-srbski! — Pozor!